

Självständigt arbete på grundnivå

Independent degree project – first cycle

Socialt arbete

Social work

Djur som en del av vården på särskilda boenden för äldre.

- En kvalitativ studie om enhetschefers erfarenheter och upplevelser av djurs inverkan på boende- och arbetssituationen på särskilda boenden för äldre

Lina Fastesson

Mittuniversitetet

MID SWEDEN UNIVERSITY

Campus Härnösand Universitetsbacken 1, SE-871 88. **Campus Sundsvall** Holmgatan 10, SE-851 70 Sundsvall.

Campus Östersund Kungälvsvägen 8, SE-831 25 Östersund.

Phone: +46 (0)771 97 50 00, Fax: +46 (0)771 97 50 01.

MITTUNIVERSITETET

Institutionen för psykologi och socialt arbete

Examinator: Majen Espvall, Majen.espvall@miun.se

Handledare: Birgitta Forsberg, Birgitta.Forsberg@miun.se

Författare: Lina Fastesson, lifa1600@student.miun.se

Utbildningsprogram: Socionomprogrammet, 210 hp

Huvudområde: Socialt arbete

Termin, år: HT, 2019

Abstrakt

Arbetsituationen på särskilt boende för äldre är ansträngd med begränsade resurser och ökat krav på effektivitet. För att få en arbetsgrupp att känna sig tillfreds med sin arbetsituation krävs ett gott ledarskap och en fungerande arbetsituation. Det finns forskning som visar på att djur har positiv inverkan på de äldre som bor på särskilt boende men forskningen är bristfällig på hur djur påverkar andra delar av verksamheten. Den här studien har undersökt vilka erfarenheter och upplevelser enhetschefer har av att använda djur på särskilt boende för äldre. Användandet av djur har undersökts utifrån ledarskap och hur enhetscheferna tänker kring djurens påverkan på personalen och de boende. Resultatet har analyserats och jämförts med tidigare forskning inom området samt de teoretiska perspektiven socialkonstruktivism, systemisk konstruktionism och teorier om ledarskap. Resultatet i studien har visat att det är positivt för enhetschefer att inkludera djur på särskilda boenden för äldre. Slutsatsen av denna studie är att djur har en positiv inverkan på hela verksamheten med rätt ledarskap. Enhetschefer på särskilda boenden borde lägga mer tid på att använda djur för att förbättra boende- och arbetsituationen. Antingen genom att använda sig av djur som varaktigt vistas på boendena eller åtminstone mer kontinuerligt ha besök av djur.

Nyckelord: Äldre, äldreomsorg, särskilt boende, djur, ledarskap, enhetschefer, arbetsituation

Förord

Arbetet med denna uppsats har varit intensiv och prövande men även rolig. Jag har fått en ökad kunskap om ämnet och enhetschefernas arbete på särskilda boenden för äldre. Jag är glad och stolt över arbetet jag har gjort kring den här uppsatsen och att jag lyckats färdigställa uppsatsen inom den tidsram som var uppsatt.

Jag vill först och främst tacka samtliga enhetschefer för snabb kontakt och för att ni har tagit emot mig och ställt upp på att bli intervjuade. Min uppsats hade inte varit möjlig utan er!

Jag vill rikta ett stort tack till min handledare Birgitta, för att du stöttat mig, väglett mig och kunskapen som du bidragit med. Jag är oerhört tacksam över att du trott på mig och fått mig att fortsätta driva arbetet framåt fast jag känt mig vilsen.

Gänget, ni vet vilka ni är, tack för alla välbehövliga pauser och peppen.

TACK!

Innehållsförteckning

1. INLEDNING	1
1.1 SYFTE	2
1.2 FRÅGESTÄLLNINGAR.....	2
1.3 FÖRTYDLIGANDE	3
2. TIDIGARE FORSKNING	4
2.1 LEDARSKAP	4
2.2 DJURS INVERKAN PÅ DE SOM BOR PÅ SÄRSKILT BOENDE.....	5
3. TEORETISKA PERSPEKTIV	7
3.1 SOCIALKONSTRUKTIVISM	7
3.1.1 <i>Systemisk konstruktionism</i>	8
3.2 LEDARSKAP SOM TEORI.....	9
4. METOD	9
4.1 VETENSKAPLIG POSITIONERING	10
4.2 METODVAL	10
4.3 URVAL	11
4.4 DATAINSAMLING.....	12
4.4.1 <i>Litteratursökning</i>	12
4.4.2 <i>Semistrukturerade intervjuer</i>	13
4.5 DATABEARBETNING OCH ANALYS	13
4.6 ETISKA ÖVERVÄGANDE	14
4.7 VALIDITET OCH RELIABILITET	15
5. RESULTAT	17
5.1 PRESENTATION AV INTERVJUPERSONER.....	17
5.2 INFORMATION.....	18
5.3 ENHETSCHEFER OM DJUR OCH LEDARSKAP	18
5.3.1 <i>Enhetschefers tankar kring djur</i>	19
5.3.2 <i>Ledarskap</i>	21
5.4 ENHETSCHEFERS ERFARENHETER AV DJURS INVERKAN PÅ BOENDE- OCH ARBETSSITUATIONEN	25
5.4.1 <i>Djuren och personalen</i>	25
5.4.2 <i>Djuren och de boende</i>	32
5.5 SAMMANFATTNING.....	37
6. DISKUSSION	38
6.1 RESULTATDISKUSSION.....	38
6.2 METODDISKUSSION	39
6.3 VIDARE FORSKNING.....	40
7. AVSLUTNING	41
REFERENSER	42
BILAGA 1	45
BILAGA 2	45

1. Inledning

Sveriges kommuner och landsting (SKL, 2019) skriver att år 2045 förväntas personer över 80 år ha ökat från 500 000 till 1 miljon personer. Enligt SKL (2019) bodde i oktober 2018 cirka 88 000 personer över 65 år på särskilt boende. Backman, Sjögren, Lövheim och Edvardsson (2018) för fram att särskilt boende för äldre tappar resurser och att det sätter press på organisationen och ledarskapet inom särskilt boende. Jönson och Harnett (2015) skriver att socialarbetare inom äldreomsorg ofta återfinns som enhetschefer på särskilda boenden. Som enhetschef inom äldreomsorgen ansvarar socialarbetaren för personalen samt individens omsorg. Socialarbetaren inom äldreomsorgen ska verka för att skapa en meningsfull tillvaro för de äldre individerna som får vård (Jönson & Harnett, 2015).

Dookie (2013) framför att åldrande kan medföra känslor av sämre välbefinnande där äldre kan känna sig maktlösa och få försämrade självkänsla vilket kan leda till att de undviker sociala situationer. Åldrandet kan för många innebära att behöva gå igenom motgångar såsom att förlora nära och kära vilket kan resultera i ökad isolering. Moyle, Jones, Sung, Bramble, O'Dwyer, Blumenstein och Estivill-Castro (2016) uppger att boende på särskilt boende befinner sig i risk för mindre social interaktion och befinner sig därför i högre risk för ensamhet och isolering. Dookie (2013) skriver att äldre är en viktig del av samhället och för att få ett välfungerande samhälle behöver samhället ta hand om de äldre och se till att de har det bra. Det är av stor vikt att skapa en större förståelse om vilka faktorer som förbättrar de äldres välbefinnande på särskilt boende. Det är viktigt att hitta nya tillvägagångssätt för att förbättra boendes levnadsstandard. Det är lätt hänt att arbetet på särskilt boende lägger fokus på vad de boende inte klarar av på grund av åldrande och eventuella funktionsnedsättningar, istället för att lägga fokus på att stärka vad de boende kan och vad som gläder dem (Westlund, 2015).

Thodberg et al. (2016) skriver att det finns forskning som visar att användandet av djur på särskilt boende kan ge en positiv påverkan på de boende. Ett exempel är att det finns en generell syn att hundar ger en positiv inverkan på de boende, dock menar Thodberg et al. att det inte finns evidens som visar att det vare sig ger kortsiktiga- eller långsiktiga effekter. Det krävs ytterligare forskning för att kunna säkerställa djurs positiva inverkan för de äldre som bor på särskilt boende. Koda & Yanai (2011) anser däremot att det finns tillräcklig evidens som bevisat att djur ger en positiv inverkan för de boende. Enligt Thodberg et al. (2016) kan

boende med demenssjukdom ha lättare att kommunicera med djur då den kommunikationen inte behöver innefatta en verbal kommunikation. Dookie (2013) visar att djur ger en positiv inverkan på empowerment och självkänsla. Socialstyrelsen (2019) har gjort bedömningen att det inte finns tillräcklig forskning för att konstatera att det ger positiva effekter att använda djur som en del i vården av äldre på särskilt boende.

Forskningen är tudelad, en del forskare menar att det finns tillräcklig evidens medan andra anser att det krävs mer forskning för att kunna bevisa djurs positiva inverkan på de boende. Trots socialstyrelsen bedömning och det ostabila forskningsunderlaget blir det, på flera särskilda boenden runt om i Sverige, ett allt vanligare inslag att inkludera djur som en del av vården (Motion 2015/16:209). Den största delen av befintlig forskning inom området är gjord utifrån kvantitativa forskningsansatser och utifrån psykologiska aspekter. I samtlig forskning som tagits del av inför den här studien är det även de boende som blivit studerade. Därmed finns det ett område som är mindre beforskat och det är enhetschefers tankar och upplevelser om användandet av djur. Utifrån det sociala arbetets roll inom äldreomsorgen är det centralt att undersöka huruvida användandet av djur skulle kunna fungera som ett arbetssätt dels utifrån boendes situation men även utifrån personalens situation sett ur enhetschefers perspektiv.

1.1 Syfte

Syftet med denna studie är att få en ökad förståelse och fördjupad kunskap kring hur användandet av djur påverkar boende- och arbetssituationen, på särskilda boenden för äldre, sett ur ett ledarskapsperspektiv. För att ta reda på detta efterfrågas enhetschefers, på särskilda boenden, erfarenheter och upplevelser av att använda djur på boenden.

1.2 Frågeställningar

- Vad har enhetscheferna för tankar kring att ha djur på särskilda boenden?
- Hur ser enhetscheferna på sitt ledarskap utifrån sina erfarenheter om att använda djur på särskilda boenden för äldre?
- Hur tänker enhetscheferna kring djur och dess inverkan på personalen?
- Hur tänker enhetscheferna kring djur och dess inverkan på de boende?

1.3 Förtydligande

“*Särskilt boende*” – till den här studien menas särskilt boende för äldre personer, det finns även särskilda boenden för personer med funktionsvariationer men det är alltså inte dessa boenden som avses i denna studie. Enligt socialtjänstlagen (SFS 2001:453) har kommuner en skyldighet att upprätta särskilda boendeformer som ska erbjudas äldre med särskilda behov av stöd och service. Socialtjänstlagen (SFS 2001:453) klargör att särskilt boende är behovsprövat och för att få flytta till särskilt boende krävs ett biståndsbeslut. Särskilt boende syftar till att kunna tillgodose ett omfattande behov av omsorg där det finns närhet till personal dygnet alla timmar. Yrkesverksamma använder sig ofta av förkortningen ”säbo” när de pratar om särskilt boende.

“*Boende*” - personer som blivit beviljad, enligt biståndsbeslut, om att flytta till särskilt boende. Personerna räknas till kategorin “*äldre*” som enligt Jönson och Harnett (2015) i Sverige definieras som personer över 65 år. Det kan vid särskilda skäl hända att någon under 65 år beviljas att flytta på särskilt boende. Dock brukar de som är yngre än 50 år och har omfattande omsorgsbehov hänvisas till att söka hjälp och stöd via lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (SFS 1993:387). Lundgren och Sunesson (2019) lyfter att äldre har rätt till särskilt boende när insatserna som ges i hemmet inte längre kan tillgodose behovet.

“*Enhetschef*” - den som är chef över det särskilda boendet och ansvarar för all personal på boendet såsom undersköterskor, vikarier, samordnare och sjuksköterskor men även för samtliga boende (Jönson & Harnett, 2015). Enhetschefen har oftast sitt kontor på det särskilda boendet vilket leder till nära kontakt med samtlig personal, de boende och anhöriga.

“*Djur*” - såväl levande som robotversioner har inkluderats i denna studie och inga djur har uteslutits. Samtliga djur som förekommit i såväl tidigare forskning som de djur enhetscheferna, som har intervjuats, har haft erfarenhet av har inkluderats till studien.

2. Tidigare forskning

I avsnittet presenteras den tidigare forskningen som har tagits del av inför arbetet med den här studien. Forskningen är indelad i två områden, ledarskap på särskilda boenden samt djurs inverkan på de boende på särskilda boenden.

2.1 Ledarskap

Lundgren, Ernsth-Bravell och Kåreholt (2016) för fram att det finns ett starkt samband mellan ledarskapet på arbetsplatsen och vårdpersonalens trivsel med arbetet. De anger att det är enhetschefens ansvar att bygga upp och upprätthålla en positiv psykosocial arbetsituation. Beck, Törnquist, Broström och Edberg (2012) visar hur vårdpersonal på boenden för palliativa patienter beskriver att de inte har tid att ge de boende tid för social interaktion och relationsbygge. Vårdpersonalens arbete är tidspressat och fokuserar mer på den medicinska omvårdnaden snarare än att på ett socialt plan möta och samtala med de boende. Studien lyfter att ledarskapet tillsammans med socialt stöd från enhetschefen minskade känslan av arbetsrelaterad stress. Backman et al. (2018) anger att enhetschefer på särskilda boenden har ansvar för personalens arbetsmiljö, enhetschefer ska arbeta för att motverka ohälsosam arbetsbelastning och finnas som socialt stöd. Ökade krav och minskade resurser inom särskilda boenden resulterar i ökad jobbstress. Studien visar att ledarskap är starkt kopplat till upplevelsen av ansträngning på arbetet, tillfredsställande ledarskap minskade upplevelsen av ansträngning medan otillfredsställande ledarskap ökade känslan av ansträngning. Med andra ord är enhetschefers ledarskap kopplat till huruvida personal upplever tillfredsställelse med arbetssituationen (Backman et al., 2018). Beck et al. (2012) för även fram att vårdpersonalen kände sig mer tillfreds med sitt arbete när de kände att de boende upplevde tillfredsställelse över sin situation. Schwendimann, Dhaini, Ausserhofer, Engberg och Zuniga (2016) instämmer med att vårdpersonalens upplevelse, på särskilda boenden, av tillfredsställelse över arbetssituation har en stark koppling till stödjande ledarskap. Studien lyfter fram andra faktorer som kunde kopplas till upplevd tillfredsställelse över arbetssituationen, vilket bland annat var lagarbete, säkert arbetsklimat och adekvata personalresurser.

Backman, Sjögren, Lindkvist, Lövheim och Edvardsson (2017) lyfter fram att enhetschefer på särskilda boenden står inför krav både från personal och den högre organisationen som kan vara svår för enhetschefen att uppfylla. Personal efterfrågar bättre arbetsvillkor,

empowerment, självbestämmande och respekt medan den högre organisationen begär budgetkontroll, organisations effektivitet och hög kvalitet på vården. Studien visade att enhetschefer med socialt arbete som bakgrund betygsattes högre än ledare med medicinsk bakgrund. Studien resulterade i att det gick att identifiera fem specifika ledarskapsbeteenden som var karaktäristiska för starkt ledarskap, beteendena var: experimenterade med nya idéer, ett nära kontrollarbete, litar på sina medarbetare, coachar och ger direkt feedback samt tar hand om konflikter på ett konstruktivt sätt.

Backman, Ahnlund, Sjögren, Lövheim, McGilton och Edvardsson (2019) har studerat hur enhetschefer har lyckats förändra arbetet på särskilt boende till en personcentradvård. I Sverige har synen förändras om hur vården på särskilda boenden för äldre ska se ut, från en uppgiftsbaserad vård till en personcentrerad vård med hög kvalitet. Studien visar på att det är viktigt att enhetschefen inkluderar personalen i hur arbetet ska utformas för att på ett effektivt sätt kunna inkorporera arbetssättet i det dagliga arbetet med de boende.

2.2 Djurs inverkan på de som bor på särskilt boende

Thodberg et al. (2016) skriver att besök av hundar på äldreboenden förknippas med minskad känsla av ensamhet hos de boende. Studier har konstaterat att boende med svår demens förbättrades i sina symtom på depression efter att kontinuerligt fått besök av en hund (Friedmann, Galik, Thomas, Hall, Chung & McCune, 2015; Olsen et al., 2016). Friedmann et al. (2015) har studerat hur boende på särskilt boende påverkas av att kontinuerligt få besök av en hund. De studerade besöken utifrån att förhindra försämring av fysisk funktion såsom energiförbrukning och dagliga aktiviteter, känslomässig funktion såsom depression och apati samt beteendefunktion såsom aggression. Studien resulterade i förbättring inom samtliga områden.

Dookie (2013) har i sin studie undersökt boendes upplevelse av att varaktigt ha ett djur boende hos sig. Studien visar att djur kan vara ett positivt bidrag till att öka boendes välmående. Studien visar även att djuret uppfyller ett behov hos de boende av att känna sig behövd. Det gav en balans till de boende mellan att bli omhändertagen men också ha ett ansvar att ta hand om djuret. Djur går därför att se som positiv för att boende ska kunna bevara sin självständighet. Eftersom djur tycks ha en positiv inverkan på de boende går det att ses som ett komplement till den sociala interaktionen mellan boende och vårdpersonalen.

Studien kommer även fram till att djur inte kan mäta sig med den mänskliga interaktionen som boende ändå lyfte fram att de saknade. Ett problem i studien konstaterades vilket var att många särskilda boenden inte tillåter levande djur med hänvisning till allergier.

Moyle et al. (2016) har studerat en robotbjörn som möjligt alternativ att låta boende med demenssjukdom interagera med. En del av de boende som deltog i studien hade positiva upplevelser av att interagera med robotbjörnen. Det konstaterades i studien att en del boende upplevde roboten som "för maskinell" och därav hade svårt att interagera med björnen. Ett annat konstaterande var att en robotbjörn möjligtvis inte var att föredra då en del boende upplevde att björnen var en leksak. Libin och Cohen-Mansfield (2004) har studerat boendes interaktion med en robotkatt. Robotkatten ansågs kunna vara ett bra alternativ istället för levande djur då det kan föreligga risk för allergier samt risk för skada både för de boende och djuret. Studien visar att robotkatten ökade boendes känsla av nöje samt att den minskade boendes agitation. Robinson, MacDonald och Broadbent (2014) visar att det i dagsläget finns flera olika teknologiska lösningar för att möta äldre personers behov, såväl när det gäller vården som den sociala situationen. Det finns sociala teknologiska lösningar som ska fungera endast som sällskap, till exempel robotversioner av djur eller lösningar som ska vara motiverande och fylla en funktion. Deras studie visade att det kan vara svårt att få äldre och boende att acceptera och använda robotar då det kan kännas främmande för dem. De menar att "robot hjälpmedel" bör marknadsföras och introduceras mer för samhället generellt för att det inte ska kännas så nytt när boende presenteras för robotar i vården.

Kramer, Friedmann och Bernstein (2009) har studerat skillnader på beteenden hos boende, med demenssjukdomar, när de får besök av en person, besök av en hund och besök av en robothund. Slutsatsen är att samtliga tre besök stimulerade kommunikation, beröring och blickar samt skratt och leenden, besöken hjälpte boende att interagera med sin omgivning. Dock menar Kramer et al. (2009) att hunden och robothunden var nya för de boende och av den anledningen genererade ökad social interaktion. Thodberg et al. (2016) har i sin studie undersökt hur boende på särskilt boende interagerar under besök av en hund, en robotsäl och en leksakskatt. Studien kommer fram till att boende interagerar olika beroende på vilket djur det är som besöker dem. I studien framgick det att boende interagerade i större utsträckning med hunden och robotsälen. Boende interagerade minst med leksakskatten och det var även den som boenden tröttnade på fortast (Thodberg et al., 2016).

3. Teoretiska perspektiv

I det här avsnittet presenteras de olika teoretiska perspektiven som den här studien bygger på och som används för att analysera det empiriska materialet. Avsnittet inleds av en beskrivelse av socialkonstruktivism som är den övergripande teorin som denna studie vilat på.

Socialkonstruktivismen byggs vidare med systemisk konstruktionism som kopplas till ledarskap och arbete med personal. Därefter följer en förklaring om ledarskap som teori.

3.1 Socialkonstruktivism

Socialkonstruktivism handlar om att förstå den sociala verkligheten och dess föremål utifrån att det är socialt konstruerat. Payne (2015) menar att social kunskap är något som människor i samförstånd med varandra har kommit överens om. Det vill säga att människor i interaktion med varandra tillsammans har kommit fram till hur vi ska handla. Wenneberg (2000) för fram att normer och regler är skapade av människor, vissa har vuxit fram med tiden medan andra är nedskrivna och utformade av några få människor. Även om normer och regler vuxit fram eller utformats så är det i samförstånd mellan människor, de som utformat normer och regler har fått förtroendet av en större grupp. Normer och regler kan till exempel vara att man står i kö på affären eller att vatten dricks ur ett glas istället för direkt ur kranen. Payne (2015) skriver "Eftersom alla växer upp inom ramen för en sådan förståelse och fostras till att acceptera att de är realiteter, är alla människor i en viss mening en produkt utav samhället" (s. 41).

Socialkonstruktivism medför en förståelse för att den sociala verkligheten är föränderlig och att det precis som samhället utvecklas och förändras. Den sociala verkligheten kan under samma tidpunkt se helt annorlunda ut i en annan del av världen men också på samma plats men för olika individer, vilket blir lättare att förstå om den ses som socialt konstruerad.

Kulturer, normer också vidare är socialt konstruerade och ser olika ut i till exempel Sverige och Uganda. Den sociala konstruktionen kan se olika ut hos olika individer utifrån erfarenheter och upplevelse. En person som upplevt flykt från ett land kan ha en helt annan social verklighet än en person som är född och uppvuxen i centrala Stockholm (Wenneberg, 2000). I socialt arbete är dessa tankar relevanta utifrån att förstå att sociala konstruktioner inte är fast bestämda utan att de över tid förändras och att det går att förändra på individnivå.

Genom att se på den sociala verkligheten idag går det förstå att den är föränderlig,

verkligheten som den ser ut idag såg inte ut så här för 100 år sedan, inte ens för 50 år sedan såg det ut som den gör idag. Det går att se en stor skillnad på den sociala verkligheten och utvecklingen är ständigt pågående vilket även förändringen av den sociala verkligheten är (Payne, 2015).

Förståelse för social konstruktion är en viktig utgångspunkt i denna uppsats för att förstå målgruppen på särskilda boenden. Socialkonstruktivismen bidrar till en förståelse för att de boende, på särskilda boenden, har vuxit upp i en annan social verklighet med en annan syn på hur saker och ting ska göras än vad yngre i dagens samhälle har. Med socialkonstruktivismen går det även förstå att den modernisering som pågått de senaste årtiondena har gjort att äldre personers position i samhället har försämrats. Äldre har inte vuxit upp med teknologi på samma sätt och har således svårt för att använda flera av de tekniska lösningar som finns idag. I dagens samhälle bidrar äldre personer sällan till samhället utan räknas oftast som en börda för samhället. Äldre personer slutar förr eller senare att arbeta vilket är en av de viktigaste faktorerna för att bidra till samhället. Ju äldre en person blir desto vanligare blir det att hälsan försämras och att hjälpbehovet blir större vilket blir en belastning för samhället. Tidigare tog familjen hand om sina egna äldre men med den utveckling som har varit blir det ovanligare och omhändertagandet läggs istället på samhället (Jönson & Harnett, 2015).

3.1.1 Systemisk konstruktionism

Hornstrup, Loehr-Petersen, Gjengedal Madsen, Johansen och Vinther Jensen (2012) skriver om systemisk konstruktionistiskt synsätt kopplat till ledarskap och dess praktik. Med ett systemisk konstruktionistiskt synsätt behövs en förståelse för att händelseförlopp är cirkulära och inte linjära. Det innebär att i praktiken bör fokus vara att hitta mönster och samband för ett händelseförlopp istället för att hitta orsak-verkan-kedjor. Det systemiska konstruktionistiska synsättet menar att olika individer gör olika tolkningar av en handling och handlar olika utifrån sina egna erfarenheter. Den som talar eller handlar gör inte det enbart utifrån sig själv utan också utifrån dennes föreställningar om vad omgivningen förväntar sig. Kontexten är central inom systemisk konstruktionistiskt synsätt där händelser endast kan förstås genom att förstå kontexten där händelsen inträffar. För att en arbetsgrupp ska kunna skapa en gemensam förståelse så måste kontexten klargöras så att arbetsgruppen förstår kontexten på samma sätt. Med systemisk konstruktionistiskt synsätt går det inte att

vara neutral utan allt som en person ser bygger på den egna förståelse kopplat till erfarenheter, föreställningar och känslor.

3.2 Ledarskap som teori

Thylefors (2016) uppger att det finns flera olika ledarskapsteorier som genom åren har växt fram och utvecklats. Till en början delades ledare in i två kategorier antingen var ledare auktoritära eller demokratiska. Stilarna började utvecklas men med samma bakgrund, där auktoritära ledare ansågs mer produktionsinriktade medan demokratiska ledare ansågs mer mån om personalen. Med tiden och utvecklingen som sker börjar en förståelse växa fram för att en kombination av de olika ledarstilarna kan vara bäst lämpad. Kombinationen innebär att ledaren ska vara både produktionsinriktad och mån om personalen. Det senaste tillägget till ledarstilar är tankar om situationsanpassat ledarskap, där ledaren kan anpassa sitt ledarskap till situationen och medarbetaren. Situationsanpassat ledarskap innebär att olika medarbetare har olika karaktärsdrag som därför behöver ledas på olika sätt (Thylefors, 2016). Harnett, Jönson och Wästerfors (2012) skriver att enligt socialstyrelsen så ska ledare inom äldreomsorgen arbeta utifrån "styrningsmentalitet". Styrningsmentalitet innebär att ledaren ska styra personalen så att personalen arbetar enligt önskemål för att personalen själv vill det. Istället för att ledaren beordrar personalen så handlar det om att föra en diskussion så att personalen är involverad i beslutsfattandet. "Chefens styrning kan då ske på ett sådant sätt att personalen kanske inte upplever sig som styrda, utan uppfattar det som att det är de själva som drivit igenom förändringen" (s.91) Personalen ska inte vara involverad till den grad att de kan påverka beslut som ledaren inte anser lämpligt.

4. Metod

I den här delen presenteras det som hör till val av metod, hur tillvägagångssättet har sett ut under arbetets gång samt de överväganden som gjorts. Avsnittet inleds med en redovisning av den vetenskapliga positioneringen som ligger till grund för studien. Sedan redogörs för metodvalet som följs av en beskrivning av urvalet. Därefter beskrivs datainsamlingen som skett i två steg, först en litteratursökning över forskningsämnet och sen semistrukturerade intervjuer. Efter datainsamlingen presenteras databearbetning och analys som efterföljs av en

redovisning av etiska övervägande där min förförståelse ingår. Avsnittet avslutas med en redogörelse för validitet och reliabilitet.

4.1 Vetenskaplig positionering

Inom kvalitativ forskning är det vanligt att den vilar på en hermeneutisk positionering vilket även denna studie gör. Hermeneutiken handlar om att tolka och förstå vad som berättas i såväl text som tal. Hermeneutiken har sällan för avsikt att förklara händelser utan vill däremot kunna förstå varför dessa händelser inträffar (Kvale & Brinkmann, 2014). Det som tolkas ska inte endast förstås utifrån vad som berättas utan kontexten måste även beaktas i tolkningen. Hermeneutiken lägger stor vikt vid att människors erfarenheter påverkar hur de tolkar och betraktar händelser, därför måste hänsyn tas till människors förförståelse. Hermeneutiken menar att det empiriska materialet inte endast ska förstås utifrån den befintliga kontexten utan även utifrån en helhetssyn där förförståelse inkluderas. För att göra en bra tolkning måste således människors erfarenheter och historier förstås för att kunna förstå varför människor berättar på ett visst sätt. Den som utför tolkningen måste även beakta sin egen förförståelse (Bryman, 2011). Eftersom avsikten med den här studien är att generera en bredare förståelse för användandet av djur utifrån enhetschefers berättelse utgår studien ur ett hermeneutiskt perspektiv. En tolkning av enhetschefernas berättelse görs för att generera en bredare förståelse där mina och enhetschefers egna erfarenheter beaktas.

4.2 Metodval

Syftet med studien var att få en djupare kunskap om enhetschefers, på särskilda boenden för äldre, tankar och upplevelser om hur användandet av djur påverkar verksamheten. En kvalitativ forskningsansats har valts utifrån att den anses bäst lämpad till studier som avser öka förståelsen för det undersökta ämnet. Kvalitativa metoder är lätt att koppla samman med socialkonstruktivism eftersom att kvalitativa metoder lägger stor vikt vid att den sociala verkligheten är socialt konstruerad och i ständig förändring. Eftersom att kvalitativa ansatser överensstämmer med socialkonstruktivismen ses det passande då socialkonstruktivismen ingår i de teoretiska perspektiven till denna studie. Likt hermeneutiken lägger kvalitativa metoder fokus på förståelse och tolkning av människors upplevda verklighet (Bryman, 2011).

Till denna studie valdes semistrukturerade intervjuer då metoden överensstämmer med syftet med studien som var att undersöka upplevelser inom ett specifikt ämne. Med hjälp av semistrukturerade intervjuer blir det lättare att hålla intervjun till det önskade ämnet (Bryman, 2011), samt att öppna upp för den intervjuade att på ett mer beskrivande och berättande sätt upplysa forskaren om det undersökta ämnet (Creswell & Creswell, 2018). Semistrukturerade intervjuer ger intervjuaren större möjlighet till att vara strukturerad och hålla sig till förbestämda teman. Samtidigt ger semistrukturerade intervjuer utrymme för intervjuaren att ställa följdfrågor och låta den som blir intervjuad styra samtalet till det som den anser är viktigt (Kvale & Brinkmann, 2014).

För att analysera det empiriska materialet användes en kvalitativ innehållsanalys. Analysmodellen valdes utifrån att den går ut på att söka efter ytliga och underliggande teman, vilket stämmer överens med avsikten med denna studie (Johansson & Öberg, 2008). Bryman (2011) lyfter fram analysmetoden som ett systematiskt tillvägagångssätt att analysera text vilket ansågs passande till studien samt hur jag föredrar att arbeta med uppgifter i vanliga fall. Analysen kommer söka efter förbestämda teman, som presenteras i ”databearbetning och analys”, dels i det enhetscheferna berättar men även genom tolkning av det som berättas utifrån kontexten.

4.3 Urval

En kommun har valts ut och samtliga enhetschefer på kommunala särskilda boenden i den kommunen blev tillfrågade att ställa upp på en intervju. Kommunen har stor geografisk sträckning och det finns en bred spännvidd över levnadssituationer inom kommunen. I studien valdes det att fokusera på enhetschefer på särskilda boenden som drivs av kommunen. Ett mejl skickades ut först till verksamhetscheferna för särskilda boenden i kommunen, mejlet efterfrågade tillåtelse att ta kontakt med enhetscheferna samt information om varför jag ville komma i kontakt med enhetscheferna. När verksamhetscheferna lämnat sitt godkännande skickades ett mejl (bilaga 1) till samtliga enhetschefer i kommunen. Mejlet efterfrågade kontakt med enhetschefer som har erfarenhet av djur på särskilt boende, i mejlet framgår även information om studien samt deras medverkan. Målet var att få kontakt med fyra enhetschefer som ville ställa upp på en intervju, vilket också lyckades.

4.4 Datainsamling

Nedan presenteras hur tillvägagångssättet har sett ut för att samla in data till studien. Det har gjorts i två steg, först genomfördes litteratursökningar för att få en överblick över det aktuella forskningsläget inom ämnet. Därefter genomfördes semistrukturerade intervjuer med målgruppen för studien.

4.4.1 Litteratursökning

Litteratursökningar har gjorts för att kunna skapa en överblick av forskningsläget och vilken forskning som finns tillgänglig inom området. Litteratursökningen har gjorts i databasen ProQuest Social Science där sex databaser ingår. De inledande sökningarna gjordes utifrån enhetschefer och användandet av djur på särskilda boenden. Två sökningar gjordes inom området. Söksträngen var: `ab("retirement home" OR "nursing home" OR "older age care") AND ab(animal* OR dog* OR pet OR pets OR cat OR cats OR seal* OR robot*) AND ab(leadership*) AND PEER(yes)`. Det gav ett sökresultat på två artiklar som inte var relevanta till studien. Därefter användes samma sökord men tillsammans med `leadership* lades manager*` till vilket gav en sökträff på en artikel. Sökningarna och den tidigare forskningen delades efter de inledande sökningarna in i två områden, djurs inverkan på de boende samt ledarskapet på särskilda boenden. Till djurs inverkan användes söksträngen: `ab("old people*" OR old* OR elder* OR senior*) AND ab("nursing home*" OR "retirement home*") AND ab(animal* OR pet OR pets OR dog* OR cat OR seal) AND PEER(yes)`. Sökningen filtrerades genom att artiklarna var skrivna på engelska samt att de inte var äldre än från 2004, vilket gav ett resultat på 50 artiklar. Jag började gå igenom de artiklar som var publicerade under 2010-talet och valde ut de som ansågs bäst lämpad till den tidigare forskningen. Några artiklar som var publicerade tidigare än 2010 togs även med utifrån att de ansågs relevanta. Till ledarskap på särskilt boende användes söksträngen: `ab (leadership*) AND ("old age care" OR "retirement home" OR "nursing home") AND ab(worker* OR staff* OR "nursing assistant") AND PEER(yes)`. Artiklarna filtrerades genom att de inte skulle vara äldre än från 2010 vilket gav ett resultat på 51 artiklar. Jag började med att gå igenom de artiklar som var mest nyligt publicerade och valde ut de som var mest relevanta.

4.4.2 Semistrukturerade intervjuer

Empiri insamlingen till studien genomfördes genom semistrukturerade intervjuer som besvarades av enhetschefer på särskilda boenden. Intervjuerna genomfördes på enhetschefernas kontor. Intervjuerna inleddes med information om syftet med studien och vad som skulle undersökas samt information om genomförandet av intervjuerna. Enhetscheferna blev även informerade om hanteringen av materialet och vad materialet skulle användas till. En intervjuguide (bilaga 2) användes under intervjutillfället för att lättare hålla sig till ämnet och för att se till att samtliga teman berördes. Samtliga frågor i intervjuguiden besvarades men enhetscheferna fick styra intervjusituationen till sådant som de tyckte var viktigt att framföra. Följdfrågor ställdes på sådant som enhetscheferna tog upp som var intressant att vidareutveckla. Varje intervju spelades in vilket enhetscheferna gav samtycke till. Intervjuerna varierade i hur länge de varade, den kortaste var 30 minuter medan den längsta var 60 minuter.

4.5 Databearbetning och analys

Efter genomförda intervjuer transkriberades det inspelade materialet för att det skulle vara lättare att hantera under analysarbetet. Transkriberingen möjliggör även för författaren att återge ordagranna citat (Bryman, 2011). Viss korrigerig har skett under transkriberingen, korrigeringen innebär att ord och vissa delar av meningssatser har tagits bort eller förändrats för att vara korrekt i text. Ord och meningssatser som har tagits bort är sådana som inte fyller någon funktion i budskapet, till exempel: "ju", "lite grann", "liksom", "man kan tänka sig" och så vidare. Korrigeringsarbetet har gjorts med omsorg och inte alla exempelorden har tagits bort utan orden har tagits bort där det har märkts att de inte fyller någon funktion. Under transkriberingen tilldelades enhetscheferna fingerade namn och även boendet, städer och andra personer som omgetts med namn kodades och boende som omgetts som han eller hon byttes ut till hen. När transkriberingen var klar raderades det inspelade materialet.

Efter transkriberingen påbörjades analysen av det empiriska materialet. Bryman (2011) menar att innehållsanalys handlar om att söka efter både det manifesta och latent innehåll, vilket kan liknas med ytliga och underliggande budskap. Till att börja med sökte jag efter det manifesta innehållet där förbestämda kategorier användes. De förbestämda kategorierna bygger på frågeställningar som ställts i studien samt utformandet av intervjuguiden.

Kategorierna var: enhetschefers tankar kring djur, ledarskap, djuren och personalen samt djuren och de boende. Överstrykningspennor användes i analysarbetet och kategorierna färgsorterades enligt följande: grön penna för enhetschefers tankar, gul penna för ledarskap, blå penna för djuren och personalen samt rosa penna för djuren och de boende. Det transkriberade materialet skrevs ut och lästes på nytt för att ge nya perspektiv på materialet inför analysen (Kvale & Brinkmann, 2014). Efter att ha läst igenom materialet flertalet gånger påbörjades markeringar i materialet göras enligt tidigare beskrivet. Därefter gjordes även små anteckningar i marginalen för sådant som var intressant att lyfta och koppla till teorier och sådant som tidigare forskning sagt. Jag gjorde även några understrykningar med vanlig bläckpenna för sådant som jag tyckte var intressant men som jag inte visste om jag skulle använda mig av. När arbetet med sökandet efter det manifesta var klart insåg jag att det var ett stort material och endast det manifesta skulle utgöra en stor del av resultatet. Med tanke på den tidsram som var uppsatt för arbetet med studien var jag medveten om att det skulle ta tid att skriva fram resultatet och analysera ihop det med den tidigare forskning som presenterats i studien och de val av teori som gjorts. Av den anledningen fattades beslutet att avbryta analysarbetet och börja framställa resultatavsnittet för att sedan fortsätta analysarbetet om det fanns tid för det. Tiden räckte inte till och av den anledningen har de latenta temana inte tagits fram i analysarbetet av det empiriska materialet.

4.6 Etiska övervägande

Informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet är forskningsetiska riktlinjer som tagits fram som all forskning ska förhålla sig till. Forskning ska förhålla sig till dessa riktlinjer för att uppfylla god forskningsetik. God forskningsetik handlar om att minimera risker för skada dels för individer men också för samhället (Bryman, 2011; Vetenskapsrådet, 2017). För att uppfylla dessa riktlinjer har de enhetschefer som intervjuades blivit informerade om de olika delarna dels i mejlet (bilaga 1) samt på plats innan intervjun startade. I informationen framgick syftet med studien, deras frivilliga deltagande, rätt att avbryta samt utformningen som är de viktigaste delarna i informationskravet (Bryman, 2011). Samtycke har inhämtats skriftligt och muntligt, dels i svar på mejlet men även under intervjutillfället. Enhetscheferna garanterades konfidentialitet och för att uppfylla det specificeras inte vilken kommun i Sverige enhetscheferna arbetar i. Enhetschefen och det särskilda boendet tilldelades även fingerade namn under transkriberingen som används i

texten. När transkriberingen av materialet var färdigt raderas inspelningarna för att det inte ska finnas material där enhetscheferna går att identifiera. Utifrån konfidentialitetskravet har materialet förvarats så ingen obehörig kan ta del av det. Till sist uppfylls nyttjandekravet genom att information getts till enhetscheferna om vad materialet kommer att användas till (Bryman, 2011; Vetenskapsrådet, 2017).

Jag har sedan sju månader tillbaka arbetat som biståndshandläggare och besökt flera äldre i sina hem men även äldre som bor på särskilt boende och fått berättat för mig hur de upplever sin vardag. Jag har i mitt arbete reflekterat mycket över äldres livssituationer, hur det kan kännas att bli äldre med förlorade funktioner och ökat hjälpbehov. Mitt intresse för äldre har vuxit i och med mitt arbete som biståndshandläggare och är grunden till att jag valde ämnet till studien. I arbetet som biståndshandläggare har jag ingen makt eller befogenhet att påverka huruvida djur används eller tillåts på särskilda boenden. Denna förförståelse innebär en risk i att jag under studiens gång gör antagande eller tolkningar utifrån mina egna åsikter och/eller värderingar. Jag har tagit risken i beaktning och har kontinuerligt under arbetets gång själv reflekterat över det samt fört diskussion med min handledare och studiekamrater för att inte göra egna antaganden av materialet.

Jag är även en djurvän, är uppväxt med husdjur och har själv husdjur i dagsläget. Jag har stor erfarenhet av vilken positiv inverkan djur kan ha på människor. Jag vet att djur kan vara till stor tröst och att de kan göra att människor känner sig mindre ensamma. Min vetskap kan såklart påverka mig och jag har varit noga med att beakta det. Jag har även fört dialog om vetskapen med min handledare och studiekamrater för att få hjälp att identifiera om jag gör antaganden utifrån egna åsikter.

4.7 Validitet och reliabilitet

Inom forskningen har länge begreppen validitet, reliabilitet och generaliserbarhet använts för att mäta kvalitén på en studie. Inom kvalitativ forskning finns det olika ståndpunkter i huruvida begreppen är användbara. Det finns forskare som menar att det inte går att prata om validitet, reliabilitet och generaliserbarhet inom kvalitativ forskning. Andra menar att det går bra att översätta begreppen till kvalitativ forskning men att de får en annan betydelse inom kvalitativ forskning i jämförelse med vad de har inom kvantitativ forskning (Kvale &

Brinkmann, 2014). Med den här studien fanns ingen avsikt att generalisera och därför kommer inte det begreppet att användas.

Reliabilitet handlar om resultatets tillförlitlighet och konsistens, det mäts oftast i om studien är reproducerbar. Frågan är alltså ifall någon eller några skulle försöka genomföra denna studie på nytt skulle resultatet kvarstå? Den frågan är svår att svara på och jag som intervjuare har ofta en stor roll i om någon annan skulle få liknande svar. Genom att använda en intervjuguide (bilaga 2) under intervjusituationerna bidrar det till att lättare genomföra intervjuerna på nytt. Intervjuguiden är redovisad och kan användas på nytt men det ställs alltid följdfrågor som kan variera och som kan ge andra svar. Den som leder intervjun har en stor roll i intervjusituationen, tekniken kan variera och frågor kan ställas på olika sätt. Intervjuundersökningar kan begränsas om reliabiliteten ska eftersträvas att vara så hög som möjligt då intervjuaren inte kan arbeta kreativt och ställa följdfrågor. Intervjusituationen ger även den som blir intervjuad möjlighet att styra samtalet till det den tycker är viktigt (Kvale & Brinkmann, 2014). Om intervjuerna görs på nytt med nya intervjupersoner spelar den enhetschefens erfarenheter och upplevelser in. Om enhetschefen har helt andra erfarenheter och upplevelser än de som intervjuats till denna studie är det stor chans att resultatet blir ett annat. Reliabiliteten i denna studie bedöms ändå vara god men det blir svårt att garantera en hög reliabilitet då många följdfrågor ställts under intervjusituationerna (Kvale & Brinkmann, 2014).

Validitet handlar om ifall studien har mätt det den avsett att mäta och om det har gjorts på bästa lämpliga sätt. Utifrån syftet med denna studie så anses semistrukturerade intervjuer som den bäst lämpade undersökningsmetoden. De semistrukturerade intervjuerna har möjliggjort att ta reda på enhetschefers tankar och upplevelse om ämnet. Intervjuerna gav även enhetscheferna möjlighet att på lättare sätt beskriva och förklara (Kvale & Brinkmann, 2014). Genom att tillfråga enhetschefer och intervju dem på deras arbetsplatser om arbetssätt som de är väl insatta i är förutsättningar högre för att uppnå ekologisk validitet. Ekologisk validitet handlar om att studera ämnet där det naturligt förekommer (Bryman, 2011). Förförståelsen är en stor del av validiteten då min förförståelse spelar in i hela arbetet, förförståelsen redovisas tillsammans med mina etiska övervägande. Förförståelsen spelar bland annat in i intresset för ämnet och viljan att studera ämnet. Förförståelsen har aktivt arbetats med under arbetets gång för att undvika ett snedvridet resultat. Det är dock svårt att garantera att resultatet blir

detsamma om studien skulle göras igen av någon med en helt annan förförståelse (Kvale & Brinkmann, 2014).

5. Resultat

I det här avsnittet presenteras resultatet och den analys som har gjorts. Avsnittet inleds med en presentation av intervjupersonerna. Presentationen följs av en kort information om djur på särskilda boenden inom den aktuella kommunen. Därefter presenteras resultatet utifrån de teman som analysen har byggt på, som är: enhetschefers tankar kring djur, ledarskap, djuren och personalen samt djuren och de boende. Avsnittet avslutas med en kort sammanfattning av resultatets samtliga delar.

5.1 Presentation av intervjupersoner

Ewa arbetar som enhetschef på Solhöjden och har arbetat där i sju år. Hon är från början utbildad sjuksköterska, det är cirka 40 år sedan hon tog sin examen. Hon har arbetat som enhetschef inom kommunen i 20 år och gått flera arbetsledarutbildningar samt socialstyrelsens chefsprogram för chefer inom äldreomsorgen. Ewa har själv inga djur och privat är hon inte särskilt intresserad av husdjur. På Solhöjden har de tidigare under en tvåårsperiod haft en terapihund som kontinuerligt besökt de boende. Solhöjden har i nuläget en robotkatt och en robothund. På boendet har det även tidigare haft en boende som hade sin katt boende hos sig i sin lägenhet.

Tore är enhetschef på Bäckens särskilda boenden, han har arbetat där i cirka fem år. Tores arbetssituation skiljer sig något mot de andra enhetschefer som har blivit intervjuade då han inte har sitt kontor på det boende som han är enhetschef för. Tore är utbildad personalvetare och var färdig med sin utbildning för 15 år sedan. Efter utbildningen har han uteslutande arbetat som enhetschef inom äldreomsorgen i olika kommuner. Tore tycker om djur och säger att han är en djurvän, han har anhöriga som har katt. På Bäckan har de en boende som har sin katt boende hos sig i sin lägenhet.

Angelika arbetar som enhetschef på Trastbackens särskilda boende och har arbetat på Trastbacken i två år. Angelica är utbildad socionom och tog sin examen för två år sedan. Hon tycker mycket om djur, hon har själv hundar och är uppvuxen med djur. På Trastbacken bor en katt med sin ägare i en lägenhet, katten tillåts vandra omkring som den vill mellan lägenheten, avdelningen som lägenheten tillhör samt innergården.

Camilla är enhetschef på Ringvägens särskilda boende och har arbetat där i två år. Hon har lång yrkeserfarenhet av arbetet med äldre på särskilt boende, över 25 år. Hon började som undersköterska men har därefter utbildat sig inom rehabiliteringsvetenskap. Camilla älskar djur och har alltid haft djur sedan hon var liten. Hon arbetar även frivilligt inom djurvården. På Ringvägens särskilda boende har de en katt som bor på en av avdelningarna och på sommaren brukar de ha getter och något annat djur på innergårdarna.

5.2 Information

Tore, Ewa, Camilla och Angelika har under sina intervjuer tydliggjort att kommunens ståndpunkt är att särskilda boenden inte kan hindra de som flyttar dit att ta med sig djur, så länge personen i fråga är förmögen att själv ta hand om djuret. Enhetschefer på särskilda boenden får alltså inte bara säga nej till personer som frågar om de får ta med sitt djur i flytten. Enligt socialstyrelsen (2016) ska äldre som flyttar till särskilt boende få möjlighet att så långt det är möjligt leva som de gjort och vill fortsätta leva. Enligt Tore finns det inget i lagstiftningen som säger att kommunen kan hindra äldre att ta med sig ett djur i flytten till särskilt boende.

Enhetscheferna berättar om olika djur som de har erfarenhet av att använda på särskilda boenden. De vanligaste förekommande djuren är katt och hund, andra djur som också förekommit under intervjusituationerna är kaniner, getter och fiskar.

5.3 Enhetschefer om djur och ledarskap

I den här delen presenteras resultatet om enhetschefer tankar kring djur samt deras syn på ledarskapet. I avsnittet redovisas vad enhetscheferna sagt under intervjuerna och analysen som gjorts av empiri materialet utifrån valda teorier och tidigare forskning.

5.3.1 Enhetschefers tankar kring djur

Av presentationen framgår det att enhetscheferna som blivit intervjuade har olika egna erfarenheter av djur. Angelika och Camilla är båda uppvuxna med djur och har själv djur. Tore tycker om djur och har anhöriga som har djur. Ewa är den enda som är mer negativt inställd till djur i privatlivet.

“För mig ett hem utan djur är inget hem.” (Camilla)

Systemisk konstruktionism menar att enhetschefernas personliga erfarenheter och känslor påverkar deras arbete på de särskilda boendena (Hornstrup et al., 2012). Även om Ewa är mindre förtjust i djur privat är hon inte negativt inställd till att använda djur på särskilda boenden. Det tyder på att Ewas ledarskap är mer produktionsinriktad då hon fokuserar på boendes situation och kan således lägga sina egna åsikter åt sidan och använda sig av djur för att stärka de boendes situation (Thylefors, 2016).

Samtliga enhetschefer i den här studien nämner en förståelse kring att de boende ofta i sitt tidigare liv har haft djur på ett eller annat sätt.

“Jamen om du tittar på den här generationen, på de som bor här nu, oftast har de ju haft djur.” (Camilla)

De pratar även om att det utifrån den förståelsen kan vara viktigt för de boende att faktiskt få fortsätta interagera med djur.

“Bara den här robotkatten, alltså känslan av att det är någon annan varelse som man är van vid tror jag är jätteviktigt. Jag tror att folk saknar det, mest omedvetet.” (Tore)

Det visar på en socialkonstruktivistisk förståelse för att de boendes historia och erfarenheter påverkar huruvida de ser på sin kontext i dagsläget. Om de boende kan få omge sig med sådant som de känner igen och tidigare uppskattat så kanske det kan få dem att känna större välbefinnande även på ett särskilt boende (Payne, 2015; Wenneberg, 2000). Backman et al.

(2019) menar att vården på särskilda boenden, i Sverige, ska vara en personcentrerad vård. Att erbjuda de boende sådant som de är vana vid innebär att vården blir mer personcentrerad eftersom den anpassas till individen.

Camilla och Angelika som själva har djur pratar om vad djur kan ge individer. De pratar om att djur blir en del av familjen och att individer med husdjur kan bli väldigt fäst vid djuret. De tror att om en boende som har haft djur och fått känna den ovillkorliga kärleken ett djur kan ge betyder djur fortsatt mycket för den individen.

“Djur, för mig bara så tycker jag att djur de tröstar ju och de är glad när man själv är glad, oftast i alla fall. Man får ett annat utbyte som är villkorslöst på något sätt jämfört med vad man får från människor då måste man ju prata. Jag tror det blir mer uttrycksfullt när man har kontakt med djur.” (Angelika)

Enligt socialkonstruktivismen visar det att Angelika har positiva erfarenheter av djur som hon ser skulle kunna vara värdefulla för andra också. Utifrån Angelikas socialkonstruktivistiska förståelse för boendes historia och erfarenheter kan Angelika anta att en del boende kan ha liknande erfarenheter som henne när det kommer till djur (Payne, 2015; Wenneberg, 2000).

Camilla pratar om att djur blir ett sällskap och att känsla av ensamhet inte behöver bli densamma om boende får interagera med djur.

“Det är ju ett sällskap, de är ju faktiskt det, det är varmt och det är gött och djuret låter, de purrar och sådär. Det är skönt för de boende, de är inte ensam, ensamheten kan man faktiskt ta bort med djur.” (Camilla)

Även Camilla resonerar kring sina egna erfarenheter utifrån en socialkonstruktivistisk förståelse om att de boende som har haft egna djur kan ha liknande erfarenheter (Payne, 2015; Wenneberg, 2000). Moyle et al. (2016) skriver att boende på särskilt boende befinner sig i högre risk för ensamhet. Camilla tror att ensamheten går minimeras med hjälp av djur vilket skulle påverka personalens arbetsbelastning positivt då djuret kan vara sällskap till den boende istället för personalen. Personalen kan låta djuret vara sällskap och personalen kan komma in till den boende och göra de vanliga sysslorna. Personalen kan således fokusera på sina arbetsuppgifter samt de andra boende och inte behöva sätta av extra personalresurser för

att hålla en boende sällskap. En positiv påverkan på personalens arbetssituation resulterar i en ökad känsla av tillfredsställelse med arbetet (Backman et al., 2017; Backman et al., 2018; Schwendimann et al., 2016). Alltså går det se ett samband mellan djuret och dess inverkan på de boende och personalen, systemisk konstruktionism förklarar det som händelsen som en cirkulär process där de påverkar varandra (Hornstrup et al., 2012).

Samtliga enhetschefer i den här studien tar upp att arbetet med de boende bygger på att de ska ges möjligheten att få fortsätta leva som de gjort innan flytten till särskilt boende.

Enhetscheferna menar att utifrån den synen så ska de boende få möjlighet att fortsätta interagera med djur på särskilt boende.

“Jag har jobbat jättemycket med värdegrund, att man ska få leva ett värdigt liv som äldre och att man ska få leva som man har levt hemma.... Många äldre speciellt här uppe har man ju haft djur.” (Ewa)

Resonemanget kring detta visar på att de har en socialkonstruktivistisk förståelse för de boende (Payne, 2015; Wenneberg, 2000). Enhetscheferna visar förståelse för att de boende ofta har erfarenheter av djur och något som kan ha varit viktigt för dem i deras liv. Om det varit viktigt i deras liv kan det betyda att det fortsatt är viktigt även efter en flytt till ett särskilt boende. Det visar också på det Backman et al. (2019) skriver om att särskilda boenden i Sverige ska sträva efter en personcentrerad vård. Den boende ska vara central och dennes önska ska tas till vara på och implementeras i den vård som ges till denne.

5.3.2 Ledarskap

Tre av enhetscheferna beskriver sig själva som en chef som är lyhörd och att det är viktigt att lyssna in vad personalen har att säga.

“Lyssnar mycket på folk för att få ut vad det är medarbetarna egentligen vill ha.” (Tore)

Det visar att enhetscheferna använder sig av demokratiskt ledarskap som lägger stor vikt vid att vårda relationen till personalen (Thylefors, 2016).

Camilla beskriver att hon försöker arbeta på ett sätt så att personalen tror att det är de som kommer med idéer och förslag men det är egentligen i enlighet med vad hon vill.

“Jag jobbar också mycket för att personalen ska känna att det är de som kommit på sakerna själva fast det är jag som har planerat det i huvudena på dem. Man jobbar liksom bakvägen.” (Camilla)

Det överensstämmer med det som Harnett et al. (2012) lyfter fram som styrningsmentalitet som socialstyrelsen vill att chefer inom äldreomsorgen ska arbeta utifrån. Alltså att chefer ska styra på ett sådant sätt att personalen upplever att de arbetar på ett sätt som de själva vill fast det är i enlighet med vad chefen vill.

Ewa beskriver att diskussion fördes med hela arbetsgruppen om att börja använda terapihund på boendet och att alla i arbetsgruppen tyckte att det var positivt.

“Ja naturligtvis på APT och alla tyckte att det här var något spännande och att man tyckte att det var något bra. Hela gruppen tyckte att det här var något positivt och det utvecklades till något positivt.” (Ewa)

Enligt systemisk konstruktionism behöver kontexten klargöras så att samtliga i en arbetsgrupp är införstådd i hur kontexten ser ut. När samtliga ser kontexten på samma sätt går det att uppnå en gemensam förståelse. Det Ewa beskriver visar att hon har lyckats med att förklara kontexten för arbetsgruppen och att de tillsammans har uppnått en gemensam förståelse för hur arbetet med terapihunden såg ut (Hornstrup et al., 2012). Det visar även på att personalen får vara delaktig i utformandet som bidrar till en lättsammare inkorporering (Backman et al., 2019).

Camilla berättar och ger flera exempel på hur hon tillåter personalen att vara delaktig i utformandet av användandet av djur. Hon berättar bland annat om hur personal har kommit med förslag att ta med sina akvarier med fiskar till boendet. Personalen på Solhöjden har även föreslagit att skaffa en katt till de andra avdelningarna på boendet.

“Personalen här är öppen för djur de har pratat om att de vill ha en katt på den andra sidan också men då var det en boende som flytta in där som säger att hen är lite allergisk. Men när den boende går bort så.” (Camilla)

Det tyder på systemisk konstruktionism eftersom att arbetsgruppen tillsammans med enhetschefen har en gemensam syn på användandet av djur och att de tillsammans tycker det är positivt (Hornstrup et al., 2012). Det skulle även gå att se det som att Camilla har använt sig av styrningsmentalitet genom att få personalen att tänka positivt om användandet av djur som resulterat i att de själva tror det är de som är drivande i användandet av djur. Backman et al. (2019) menar att det är viktigt att inkludera personalen i utformandet av arbetssätt för att det ska vara lätta att börja använda och för att personalen ska vara villiga att arbeta på det sättet. Det Camilla berättar om visar att personalen får vara delaktig och att det bidragit till en gemensam syn.

Som enhetschef på särskilt boende för äldre har enhetschefen ansvar för både personalen och de boende (Jönson & Harnett, 2015). Utifrån de olika ledarstilarna som Thylefors (2016) beskriver var det av intresse att fråga enhetscheferna vad de ansåg att de jobbade mest med personalen eller de boendes situation. Samtliga enhetschefer var överens om att personalen- och boendes situation går hand i hand och påverkar varandra. Enhetschefens arbete med personalens situation påverkar boendes situation och arbetet med boendes situation påverkar personalens arbetssituation.

“Som enhetschef blir det mest personalkontakt såklart men den mesta av personalkontakten handlar om medborgarna så att fokus är ju på medborgarna.”
(Angelika)

“Det går ihop tycker jag, lyckas jag jobba så att de boende har det bra och trivs så funkar det för personalen också.” (Camilla)

Enligt de senaste tilläggen till teoribildningen kring ledarskap har slutsatser dragits till att ett bra ledarskap handlar om att kombinera de olika ledarstilarna. För enhetschefer är det alltså inte fördelaktigt att vara renodlad produktionsinriktad eller personalinriktad. Enhetscheferna behöver arbeta både med personalfrågor samt boendes vård och välbefinnande (Thylefors,

2016). Ett gott ledarskap på särskilda boende för äldre är kopplat till att personalen känner tillfredsställelse med arbetssituationen (Backman et al., 2017; Backman et al., 2018; Schwendimann et al., 2016). Enhetscheferna är överens om att personalens arbetssituation påverkas av boendes känsla av välbefinnande. Detta tyder även på en systemisk konstruktionistisk förståelse eftersom att det går att se som en cirkulär process (Hornstrup et al., 2012).

Samtliga enhetschefer som har intervjuats uttrycker en förståelse för boendes historia, hur deras uppväxt och vuxna liv har sett ut och hur det påverkar de boendes mående när de behöver flytta till särskilt boende. Angelika uttrycker en förståelse för att det är jobbigt för de boende att åldras och flytta till särskilt boende. Angelika nämner även att de boende ofta är väldigt tacksam för den hjälp de får. Camilla nämner även sin syn på de boende som en generation som inte är intresserad av mycket uppmärksamhet. Hon ser på de boende som några som är van vid att ta hand om andra och inte så van vid att bli omhändertagna.

”Det är en jobbig situation för de flesta när man får flytta till säbo, då är man ju multisjuk de är inte så vanligt att någon vanlig gamling kommer till oss... Det är svårt för de flesta och de som är medveten och förstå sin avtackling mår ju dåligt över det. Sen så är de oftast väldigt tacksam, det är svårt att bli gammal skulle jag säga.”
(Angelica)

Det visar på en socialkonstruktivistisk förståelse för den sociala verkligheten, att den såg annorlunda ut under de boendes uppväxt och vuxna liv innan de blev äldre och att de påverkar hur de upplever saker i dagsläget (Payne, 2015; Wenneberg, 2000). Det är tydligt att enhetscheferna behöver ha en socialkonstruktivistisk förståelse för de boende för att kunna utveckla en vård som är passande. Förståelsen behövs således för att enhetscheferna ska kunna använda sig av ett produktionsinriktat ledarskap som genererar en passande vård (Thylefors, 2016). Enligt Backman et al. (2019) ska vården på särskilda boenden i Sverige vara personcentrerad och av hög kvalitet, alltså behövs den socialkonstruktivistiska förståelsen för att kunna utveckla en personcentrerad vård.

5.4 Enhetschefers erfarenheter av djurs inverkan på boende- och arbetssituationen

Nedan presenteras resultatet av enhetschefers tankar och upplevelser kring djurens inverkan på verksamheten. Enhetschefernas berättelse från intervjuerna redovisas angående hur djur kan påverka både personalens situation och boendes situation. Det enhetscheferna har berättat analyseras utifrån valda teorier och tidigare forskning.

5.4.1 Djuren och personalen

Ewa och Camilla pratar om användandet av djur som någonting som kan användas för att lättare motivera de boende att göra sådant som personalen har svårt att motivera de boende till i vanliga fall.

“En boende på Solhöjden med demenssjukdom som var svår att motivera till att röra på sig och ut och gå. Hunden hoppade upp i rullatorn och så blev den boende mer motiverad till att ut och skjutsa på hunden.” (Ewa)

“Jag jobbade på ett annat ställe förut, där var utegården ute på en parkering typ och där fick vi aldrig ut någon det var ingen som ville sitta där. Då skaffade vi en kanin, den där kaninen bodde alldeles utanför porten och då sa man inte att vi ska gå ut utan vi sa att vi går ner och tittar till kaninen. Så vi hade alla ute ibland alla i hela boendet gick ut och satt och tittade på kaninen.” (Camilla)

Det tyder på att Camilla och Ewa använder sig av produktionsinriktat ledarskap, ett alternativt arbetssätt används för att optimera vården av de boende (Thylefors, 2016). De använder sig av djur för att underlätta arbetet med de boende, personalen kan locka med djur. Backman et al. (2018) menar att det är enhetschefers uppgift att motverka en ohälsosam arbetsbelastning. Djuren påverkar således arbetsbelastningen positivt vilket ökar den upplevda tillfredsställelsen med arbetssituationen (Backman et al., 2017; Backman et al., 2018; Schwendimann et al., 2016). Systemisk konstruktionism återfinns här eftersom att det uppstår en cirkulär process i och med användandet av djur och dess inverkan på de boende som även påverkar personalen. Backman et al. (2017) identifierade fem olika karaktäristiska beteenden

hos starka ledare, en av dem var experimenterande med nya idéer. Det går att se det som att Ewa och Camilla experimenterar med nya idéer genom att använda djur som ett arbetssätt.

Camilla pratar om att använda djur som motivation till saker även kan förändra de boendes syn på varför saker görs. De boende kan uppleva att de uppfyller ett syfte mer än att saker görs för dom. Camilla säger att de boende kan tacka nej till saker utifrån att de känner sig obekväma av att bli omhändertagna.

“Då behöver man inte säga ska vi gå på en promenad, man kan säga “ska du hänga med och gå ut med hunden”, “jaa” säger dem då för då blir det en annan sak.... Att man inte ska gå ut och valla de boende utan istället går man och vallar en hund.”

(Camilla)

Det Camilla berättar stämmer överens med den socialkonstruktivistiska förståelsen som tidigare redovisat om att de boende är mer van vid att ta hand om andra än att bli omhändertagna. Det blir således mer naturligt för de boende att följa med på promenad för att ta hand om hunden (Payne, 2015; Wenneberg, 2000). Hunden har använts för att förändra synen på anledningen till promenaden. Användandet av djur överensstämmer även med det Dookie (2013) har visat om att djur ger en balans till de boende mellan att bli omhändertagen och ta hand om. Genom att ge boende en ökad känsla av att ta hand om någon annan underlättas personalens arbetsbelastning då de boende blir lättare att motivera och arbeta med. En minskad arbetsbelastning påverkar personalen positivt och gör att personalen känner sig mer tillfreds med sin arbetssituation (Backman et al., 2018). Alltså påverkar djuret både personalen och de boende positivt, vilket innebär att det blir en cirkulär process som systemisk konstruktionism menar handlar om att se mönster och samband (Hornstrup et al., 2012).

Ewa säger även att i arbetet med terapihunden så blev personalen avlastade då det var hunden och hundföraren som arbetade med den boende. Samt att de boende efteråt var mer nöjda och således lättare att arbeta med för personalen.

“Nej inte så snarare att medborgarna blev mer nöjda sen dom hade träffat hunden så det blev ju en aktivitet. I det syftet blev ju personalen avlastade att den här

medborgaren hade en aktivitet och kunde vara glad och nöjd sen hunden hade varit där. Det blev inget merarbete för personalen.” (Ewa)

Det tyder på att Ewa tillämpar en kombination av olika ledarstilar där hon dels är mån om personalens situation samtidigt som hon är produktionsinriktad genom att ge de boende en positiv upplevelse (Thylefors, 2016). Det styrker det som enhetscheferna i denna studie tidigare har pratat om att arbetet med personalen- och boendes situation påverkar varandra. Djuret har en positiv inverkan på den boende (Kramer et al., 2009; Thodberg et al., 2016) som resulterar i att arbetsbelastningen för personalen blir lättsammare. En lättsammare arbetsbelastning är en faktor till att personal upplever tillfredsställelse med sin arbetssituation (Backman et al., 2018). Det går att se ett mönster och samband med användandet av djur och den inverkan den har på personalen och de boende. Systemisk konstruktionism förklarar att mönstret och sambandet med användandet av djur som en cirkulär process (Hornstrup et al., 2012).

Tore pratar om nackdelarna för personalen med levande djur, dels utifrån allergier men också utifrån att djuret framkallat ett dilemma för personalen och honom som enhetschef. Finns det en eller flera som har allergier mot djuret blir det problematiskt då andra ur arbetsgruppen får mer ansvar över att ta hand om den boende med djuret. Om någon annan boende är allergisk uppstår även ett bekymmer för den då katthår sprids i övriga delar av boendet.

Förutsättningen för den här katten är att den boende själv ska ta hand om djuret, dock är det oftast så att de boende tappar funktioner under tiden de bor där vilket kan resultera i att den boende längre fram inte kommer kunna ta hand om djuret på egen hand. Där menar Tore att han och personalen ställs inför ett dilemma där de kommit överens om att personalen inte ska ta hand om djuret samtidigt som personalen lämnas med dåligt samvete om de ser att katten behöver tas hand om. Det föreligger risk för att det blir personalens ansvar att ta hand om djuret. Utifrån de aspekterna går det se nackdelar med att ha levande djur på ett särskilt boende. Tore tror hellre att robotkatter kan vara ett bättre alternativ och har funderat över att köpa in så det finns på Bäckens. Tore upplever även begränsningar utifrån hur olika särskilda boenden är utformade, Bäckens särskilda boende är beläget i stadsmiljö med gator omkring och boendet har flera våningsplan. Tore tror att djur är bättre lämpad på boenden som är enplanshus och har bättre innergårdar.

“Det är stor fördel för den enskilde men för verksamheten tror jag kanske det är mer problem än fördelar.” (Tore)

Det Tore beskriver tyder på att han har en demokratisk ledarstil som lägger stor vikt vid personalens upplevelser och att han är mån om att de ska trivas (Thylefors, 2016). Backman et al. (2017) identifierade coachande ledarskap som en framgångsrikt beteende. Tore upplevs inte på ett framgångsrikt sätt kunna coacha sin personal till att använda djur. Backman et al. (2018) menar att ett otillfredsställande ledarskap ökar personalens känsla av att ansträngning i arbetet. Utifrån det som beskrivits tyder det på att Tore har svårigheter för situationsanpassat ledarskap (Thylefors, 2016). Tore känner sig begränsad av att använda djur utifrån utformandet av det boende han är enhetschef över. Tore upplevs av den anledningen inte innovativ med idéer till alternativa arbetsätt. Backman et al. (2017) identifierade experimenterande med nya idéer som ett beteende som var kopplat till starkt ledarskap. Backman et al. menar att beteendet och ett starkt ledarskap är en bidragande anledning till att personal känner sig tillfredsställd med sin arbetssituation.

Angelika berättar att på Trastbacken ser förutsättningarna annorlunda ut för den boende som har flyttat in tillsammans med sin katt. Där har den boende huvudansvaret för katten såsom besök hos veterinären, se till att det finns kattmat och kattsand med mera. Det finns däremot inga krav på att den boende själv ska kunna ta hand om och kunna utföra alla sysslor kring katten. Camilla och Ewa instämmer med att det visst kan bli personalen som behöver ta hand om katten men att det viktiga är att den boende har ett utbyte av djuret som flyttar med. Ett djur ska inte flytta med om den boende inte har något eget intresse utav djuret.

“Det blir ju dom som får ta hand om katten. Det blir ett ansvar, den boende som äger katten det är den som ansvarar för veterinär, mat och såna saker men det blir personalen som ansvarar för att se hur den faktiskt mår. Sen får den ju inte vara i köket så de blir ju att personalen måste hålla koll så att den inte hoppar upp och så. Det blir ju ett moment till.” (Angelika)

Enhetscheferna har en socialkonstruktivistisk förståelse för djurens betydelse för boende. De boende tillåts att ha djur boende hos sig även om de inte kan ta hand om djuret på egen hand utifrån att enhetscheferna förstår vilken betydelse djuret kan ha för de boende (Payne, 2015; Wenneberg, 2000). Enhetscheferna visar även på ett kombinerat ledarskap där de förstår att

djur påverkar personalens arbete samtidigt som de gör avvägningen att det är viktigare att tillfredsställa de boendes situation (Thylefors, 2016). Enhetscheferna är medvetna om att det blir mer för personalen men motiverar personalen till arbetet utifrån att djuret har positiv inverkan på de boende. Backman et al. (2017) identifierade coachande ledarskap som ett beteende kopplat till starkt ledarskap. Ewa, Camilla och Angelika visar på att de kan coacha sin personal till att använda djur även om det blir mer arbete för dem. I slutändan påverkas personalens arbetssituation också positivt utifrån att de boende blir mer tillfreds, vilket gör att även personalen känner sig mer tillfreds med arbetet (Backman et al., 2017; Backman et al., 2018; Schwendimann et al., 2016). Därför behövs även en förståelse för systemisk konstruktionism för att kunna se sambandet av arbetssättet och dess påverkan på de boende och personalen. Systemisk konstruktionism lyfter att det är viktigt att se samband och mönster i ett händelseförlopp vilket är tydligt i och med användandet av djur (Hornstrup et al., 2012).

Camilla har en helt annan syn på just det här med allergier och personalens inställning till djur på boendet. Hon beskriver hur Ringvägens särskilda boende är väl känt för att ha djur och att de är tydliga med att varken boende eller personal kan vara allergisk på boendet. Hon berättar att det även står i informationsbladet om Ringvägens särskilda boende att de har djur.

“Man kan inte vara allergisk om man bor här eller om man jobbar här. Blir man allergisk så kommer inte djuren att försvinna utan då får vi flytta dem. Vi kommer inte sluta med djuren, en kan inte bestämma för alla.” (Camilla)

Camilla visar att hon använder sig av ett mer auktoritärt ledarskap där hon är tydlig med sin vision och målmedvetenhet (Thylefors, 2016). Djuren är en viktig del av arbetet med vården av de boende på Ringvägens särskilda boende. Camilla har tagit systemisk konstruktionism i beaktning då hon har infört synsättet hos arbetsgruppen och de således har en gemensam syn på användandet av djur (Hornstrup et al., 2012). Det är lättare att inför ett arbetssätt hos en arbetsgrupp om de har fått varit med i utformandet (Backman et al., 2019).

Camilla har även erfarenhet av att personal kan säga att de är mer allergisk än vad de egentligen är när det kommer på tal att ta in djur på ett särskilt boende för äldre. Camilla tror att det handlar om en rädsla för nya och ovana arbetssätt då hon fick erfara att personalen blev fäst vid djuret när det väl bott på boendet ett tag.

“Jag sa att en som flyttar in har med sin katt och då var alla allergisk men då sa jag att vi byter avdelning på er och så får någon annan jobba här istället, nej men då var de ju inte så allergisk. Det slutade med att de höll på mest med den där katten.” (Camilla)

Det överensstämmer både till det Thylefors (2016) beskriver som situationsanpassat ledarskap men även till det Hornstrup et al. (2012) skriver om systemisk konstruktionism och vikten av att enhetschefen har förståelse för den enhetschefen pratar med. Systemisk konstruktionism lyfter att det är viktigt att enhetschefen har förståelse för att personalens erfarenheter och syn på kontexten spelar in i det som sägs (Hornstrup et al., 2012). För att kunna praktisera situationsanpassat ledarskap krävs det att enhetschefen känner sin personal för att också kunna veta vilken form av ledarskap olika personal behöver. Det Camilla beskriver ovanför visar att hon är mer auktoritär samtidigt som hon är tillmötesgående genom att ge personalen ett alternativ. Camilla kände sin personal och visste att det skulle fungera för personalen att ha ett djur på boendet, därför kunde hon ge dem ett alternativ som hon visste att de inte skulle uppskatta.

Även Ewa har erfarenhet av att ha ett djur boende på boendet tillsammans med sin ägare och personal som är allergisk. Ewa beskriver att det inte var besvärligt och att arbetsgruppen själva såg till att den/de som var allergisk inte behövde gå in till den boende med djuret.

“Nej det var inget konstigt med det, det var lite mer besvärligt för det är ju flera som är mer allergisk mot katt. Det var viss personal som inte kunde gå ner till den gruppen och definitivt inte gå in och hjälpa den här boende. Det löste sig, där var man solidarisk inom gruppen och löste det och sa att vi vet att du inte kan gå in där.” (Ewa)

Det Ewa beskriver tyder på att hon har en stark arbetsgrupp som har ett väl fungerande lagarbete. Schwendimann et al. (2016) visar att lagarbete är en bidragande faktor till att personal på särskilda boenden för äldre känner sig tillfreds med arbetssituationen. Ett gott lagarbete behöver inte vara enhetschefens förtjänst men många gånger spelar enhetschefens roll in i om lagarbetet fungerar eller inte. Som tidigare nämnt visar Ewa på förståelse för systemisk konstruktionism där hon lyckats förklara kontexten för personalen och där arbetsgruppen befinner sig och förstår kontexten på samma sätt. Genom att arbetsgruppen har

samma syn på kontexten blir lagarbetet välfungerande (Hornstrup et al., 2012). Ewas ledarskap har alltså lett till ett gott lagarbete genom att hon arbetat fram en gemensam syn på kontexten.

Ewa, Camilla och Angelika nämner även att när det kommer till allergier handlar det oftast om personalen, de boende är sällan allergiska. Camilla pratar om att de boende ofta är uppvuxna på gårdar med djur runt omkring sig och att de är van vid djur. Camilla menar att individer som till exempel är uppvuxna under 20-, 30- och 40-tal inte är lika allergisk som individer som till exempel är uppvuxna på 70-, 80- och 90-tal. Hon tror det beror på att individer som är uppvuxna under tidigare årtionden utsattes för olika allergener på ett annat sätt än vad individer som är uppvuxna under senare årtionden har blivit.

“Förr då pratade de mest om allergier och allergier men det är ju så konstigt för att vi är allergiska men de äldre är inte allergiska. Det är för att de har levt upp i det där medan vi lever inte på samma sätt runt djur idag.” (Camilla)

Det visar på en socialkonstruktivistisk förståelse för att de boende har levt och vuxit upp på ett annat sätt än hur de som är uppvuxna under senare årtionden har gjort (Payne, 2015; Wenneberg, 2000). Som Camilla säger innebär förståelsen att det är personalen som är allergiska och inte de boende.

Samtliga enhetschefer i den här studien är överens om att det blir ett extra arbetsmoment för personalen men enhetscheferna har olika upplevelse över hur det tas emot av personalen. Som tidigare redovisat har Tore och hans personal fått uppleva nackdelar av att ha ett djur boendes på boendet. Ovanstående redovisas Camillas och Ewas upplevelse som ändå resulterat i positiva erfarenheter. Angelika säger också att det blir ett till moment för personalen att hålla koll på katten men att personalen vänjer sig vid det. Camilla och Angelika pratar om att vilka som ingår i arbetsgruppen också spelar in och att det kan påverka om det är många som är negativt inställda till djur. Camilla tror att djur även har en positiv inverkan på personalen.

“Dom säger att dom blir gladare, när dom kommer på morgonen då möter ju katten dom.” (Camilla)

Enhetschefer behöver inte bara ha en socialkonstruktivistisk förståelse för de boende utan också för personalen. Personalens erfarenheter av djur påverkar huruvida de är positivt eller negativt inställda till djur på arbetsplatsen (Payne, 2015; Wenneberg, 2000). Dock är det personalens arbetsplatser och det går som enhetschef att kräva att de ska arbeta med något som de kanske inte är så positivt inställd till. Enhetscheferna kan då genom systemisk konstruktionistiskt arbetssätt få arbetsgruppen att gemensamt acceptera hur de ska arbeta (Hornstrup et al., 2012). De kan även använda sig av styrningsmentalitet för att vända personalens tankar och få dem att se det positiva och genom det få personalen att vilja arbeta med djur ändå (Harnett et al., 2012).

5.4.2 Djuren och de boende

Samtliga enhetschefer som blivit intervjuade berättar hur boende blir positivt påverkade av att få interagera med djur. Alla har de olika berättelse om hur boende har blivit glad av att få besök av något djur. Angelika, Ewa och Tore har haft besök av vårdhund/terapihund på de boenden där de är enhetschefer och säger att de boende som träffat hunden tyckt det varit roligt. Angelika och Tore har endast haft besök av vårdhund/terapihund vid ett fåtal gånger och är inget som kontinuerligt används. De berättar att det finns en vårdhund/ terapihund med hundförare anställd hos kommunen som de särskilda boendena har möjlighet att boka in till sitt boende.

“Ja många blir ju glad och lugna, går man i dagliga rutiner så blir det lite enformiga.... de får ju en annan upplevelse när de klappar en hund, en del känner sig jättebekväm med hunden och en del går långsamt fram och får tillbaka minnen.”

(Tore)

Det visar på en socialkonstruktivistisk förståelse för att de boende har minnen och erfarenheter av djur (Payne, 2015; Wenneberg, 2000). Det visar även på en förståelse för att de boende kan behöva få möjlighet till att interagera med djur för att väcka gamla minnen om erfarenheter. Boende kan få en ökad känsla av välbehag genom att väcka gamla minnen om positiva erfarenheter av djur. Alltså påverkas boende positivt av att få besöka av en vårdhund/terapihund (Friedmann et al., 2015; Olsen et al., 2016).

Ewa, Angelika och Camilla är överens om att de boende som lider av en demenssjukdom blir mer positivt påverkade och att det är de som uppskattar att interagera med djuren mest. Angelika tror att boende med demenssjukdom uppskattar djuren mer för att de boende på grund av sin sjukdom kan ha svårt för interaktionen med människor. Hon tror att det inte är lika svårt för de boende att interagera med djur som med människor.

“Ja alltså de som inte är dementa blir också glad men det blir inte samma superglädje på något sätt, de är väl kanske mer vana och tänker att ja det är en katt. Det blir ju en närhet också, de kan ju klappa och det kanske de som inte är dement får mer av i alla fall av anhörig... Jag tror den är mer värd för dem som är sjukare än de som bara är gamla.” (Angelika)

Camilla förklarar att demenssjukdomar ofta innebär att den sjuke tappar kognitiva funktioner, tappar minnet och kommer oftare ihåg saker från sin barndom än senare i sitt liv.

Socialkonstruktivismen förklarar att eftersom en boende med demenssjukdom ofta kommer ihåg saker från sin barndom kan det vara än mer naturligt för den boende att interagera med ett djur. Barn uppskattar ofta djur mer än vad vuxna gör. Det går att se det som att de boende med demenssjukdomar vänder tillbaka till barndomen. Socialkonstruktivismen säger därför att det behövs en förståelse för att det inte går att interagera med de boende på samma sätt längre, barn kan inte interagera på samma sätt som en vuxen kan (Payne, 2015; Wenneberg, 2000). Thodberg et al. (2016) menar att det kan var lättare för boende med demenssjukdomar att interagera med djur än människor då det inte behöver innefatta någon verbal kommunikation. I enlighet med studier som tagits del av i den tidigare forskningen visar det på att djur har en positiv inverkan på personer med demenssjukdomar (Kramer et al., 2009; Moyle et al., 2016).

Ewa berättar om hur arbetet med terapihunden minskade aggressivt beteende hos boende med demenssjukdomar. Personalens arbete med boende som hade aggressivt beteende underlättades efter att hunden arbetat med de boende och minskat deras aggressiva beteende.

“Dementa jobbade vi med utåtagerande beteende och se om man kunde minska de symptomen och vi tyckte att vi såg att det hade effekt.” (Ewa)

Camilla har erfarenhet av djurs inverkan på personer med demenssjukdom ofta upplevda depressiva symtom. Personer med demenssjukdom äter ofta antidepressiva- och lugnande läkemedel. Genom att arbeta med djur kunde en boende på Ringvägen helt ta bort ett av sin ångestdämpande- och lugnande läkemedel.

“Vi har ett problem när de är dement, katten som bor här sitter i knät och då blir de lugnare men katten vill inte vara där så länge så då har vi robotkatter som vi kan byta av också tror de att katten sitter kvar... vi hade en boende som vi fick ta bort sobril på för att hen fick gå och hälsa på katten och sen hade hen robotkatten i sängen när hen sov.” (Camilla)

Likt Friedmann et al. (2015) visar det Ewa och Camilla berättar om att djur har effekt på beteendefunktioner, djuren kan minska boendes aggressiva beteende och depressivitet. Socialkonstruktivismen förklarar det genom att de boende har tidigare positiva erfarenheter av djur (Payne, 2015; Wenneberg, 2000). Boende som får interagera med djur blir påmind om positiva erfarenheterna vilket resulterar i att de känner sig lugnare och gladare. Boende som känner sig välmående och tillfreds påverkar även personalens arbetssituation till det bättre. Personalen får en lugnare och lättsammare arbetssituation vilket gör att personalen känner en ökad tillfredsställelse med sitt arbete (Backman et al., 2017; Backman et al., 2018; Schwendimann et al., 2016). Det tyder på att Camilla och Ewa använder sig av ett kombinerat ledarskap där de är innovativa med nya arbetssätt för att öka boendes välbefinnande och underlätta personalens arbetssituation (Thylefors, 2016). Backman et al. (2017) har menar att enhetschefer som är innovativa med nya arbetssätt använder sig av ett starkt ledarskap. Camilla och Ewa visar även på en förståelse för systemisk konstruktionism och att användandet av djur kan skapa en cirkulär process i arbetet på särskilda boenden (Hornstrup et al., 2012).

Camilla berättar om en boende som beskrivs som mer eller mindre apatisk, den boende hade inte någon vilja till att göra någonting och sa ingenting. Camilla tog med sig en kattunge till boendet och kattungen sprang fram till den boende varpå den boende för första gången rör på sig. Den boende böjer sig ner till kattungen och börjar klappa den. Därefter börjar den boende att rör på sig allt mer och även prata. Camilla tror att djur livar upp både de boende och stämningen överlag på boendet.

“Vi hade en boende som alltid satt och hängde med huvudet, tittade ner och matades och allting. Så tog jag med en kattunge som sprang och satt sig nedanför den här boende och då tittar denne upp och böjer sig ner och klappar katten. Sen började hen prata bara för den där lilla kattungen så vi satt kattungen i knät på den boende och hen kunde börjar röra på sig, de var helt otroligt att se.” (Camilla)

Med ett socialkonstruktivistiskt synsätt går det anta att den boende har tidigare positiva erfarenheter av katter eller kattungar som gjorde att den boende blev glad av att se kattungen (Wenneberg, 2000; Payne, 2015). Friedmann et al., (2016) visar att djur har en positiv inverkan på boende med demenssjukdomar och deras känslomässiga funktion, att interaktion med djur kan förhindra apati. Det framgick inte av Camillas berättelse om den här boende hade en demenssjukdom men faktum är att kattungen förbättrade den boendes apati.

Tore ställer sig kritisk till användandet av levande djur men tror hellre att robotkatter kan vara ett passande alternativ för att möjliggöra för boende att få interagera med djur. Ewa och Angelika tror inte att robotkatterna kan mäta sig med ett levande djur. Ewa och Angelika pratar om robotkatter som en kortsiktig lösning som för stunden kan ge en positiv inverkan på de boende. Camilla ser att robotkatter kan passa vissa av de boende och att det går att kombinera med levande djur, som det tidigare exemplet på en boende som bytte av katten med en robotkatt. Camilla säger att det kan vara svårt att introducera robotkatten till boende som förstår att det är en robot.

“Jag tror inte att det blir samma för man vill ju ha ett utbyte av ett djur och de får man inte på samma sätt av dom här robotkatterna.” (Angelika)

Robinson et al. (2014) skriver att det kan vara svårt för äldre att använda robotversioner då det är främmande. Socialkonstruktivismen hjälper oss att förstå att om de boende förstår att det är en robot så kan det vara främmande för dem då de inte har vuxit upp med den teknologi som finns idag. De boende är således inte van vid robotversioner och föredrar därför levande versioner som de är mer van vid. (Payne, 2015; Wenneberg, 2000).

Ewa har dock erfarenhet av en boende som även fast den boende visste att det var en robot uppskattade att interagera med den. Ewa, Camilla och Angelika är överens om att det skiljer sig från boende till boende om de uppskattar robotversionerna eller inte.

”Den där lilla hunden, katten ser ju ut som en riktig katt, hunden är ju mer som en leksak. Det är en boende här som tycker jättemycket om den och har den. Hen brukar säga ”jag älskar den fast jag vet att den inte är riktigt” så hen tycker om den, att hålla på med den och sitta med den. Den boende har alltid haft katt.” (Ewa)

Socialkonstruktivismen kan hjälpa till att förklara varför det skiljer sig mellan boende och boende huruvida de uppskattar robotversionerna eller inte (Payne, 2015; Wenneberg, 2000). Som Robinson et al. (2014) fört fram kan det för vissa boende kännas främmande att interagera med robotversioner vilket socialkonstruktivismen menar kan beror på att de boende inte är uppvuxen med det. Socialkonstruktivismen säger även att alla individer har olika erfarenheter vilket innebär att alla reagerar och upplever saker olika. Därför kan vissa boende inte ha några problem att interagera med robotversioner (Payne, 2015; Wenneberg, 2000).

Camilla berättar att många som bor på särskilt boende lider av demenssjukdomar, sjukdomarna leder ofta till att boende glömmet vad de varit med om i sitt vuxna liv men kommer ihåg hur det var i barndomen.

“De sitter mycket och tittar på tv och för det andra så är de dement så vet de inte ens vad det är för när de var liten fanns det ingen tv.” (Camilla)

Camilla har en socialkonstruktivistisk förståelse till att de boende med demenssjukdomar har växt upp i en annan social verklighet där det till exempel inte fanns tv. De boende har vuxit upp under 20-,30-,40- och 50-tal, under dessa årtal uppfanns tv:n. Det tog många årtionden innan tv:n återfanns i de flesta hushåll, till en början var det bara rika hushåll som hade tv. Med socialkonstruktivistisk förståelse och förståelsen för demenssjukdomar går det anta att det vore bättre för boende med demenssjukdomar att få interagera med ett djur istället då det är större chans att den boende känner igen och har erfarenhet av ett djur i barndomen (Payne, 2015; Wenneberg, 2000).

Camilla och Angelika berättar att djuren är viktiga för de boende och ger båda exempel på situationer där de boende själv har uttryckt att de är viktigt för dem. Camilla berättar att de boende brukar längta till sommaren när getterna flyttar in på innergården. Angelika berättar om en besvikelse som brukar kunna uttryckas över att de boende inte får flytta till ett särskilt boende som använder sig av getter.

“Jag vet att när vissa får plats här så säger de “åh nej är det inte boendet med getterna”, så att djuren viktiga... Dom kan ju säga “åh nej, det skulle ju vara där” så jag tror definitivt att djuren påverkar deras trivsel positivt.” (Angelika)

Den socialkonstruktivistiska förståelsen visar att boendes historia och erfarenheter av djur påverkar deras fortsatta syn på djur (Payne, 2015; Wenneberg, 2000). De boende har ofta vuxit upp med djur eller har haft egna djur i vuxen ålder. De boende uppskattar därför att få möjligheten till att fortsätta interagera med djur då de gjort det tidigare och mått bra av det.

5.5 Sammanfattning

Samtliga enhetschefer i den här studien visar att de har en socialkonstruktivistisk förståelse för att boendes historia och erfarenheter spelar in även efter en flytt till särskilt boende för äldre. Enhetscheferna förstår att de boende ofta kan ha erfarenheter av djur och att det är något som de efter en flytt till särskilt boende fortsatt kan vara i behov av (Payne, 2015; Wenneberg, 2000). Enhetscheferns egen förförståelse för djur spelar in i huruvida de väljer att använda sig av djur, det tycks vara lättare för enhetschefer med positiva erfarenheter av djur att inkludera djur på särskilda boenden. Det framgår att ett demokratiskt ledarskap inte lyckas motivera personalen till en positiv syn till att ha djur på det särskilda boendet. Ett situationsanpassat ledarskap är att föredra för att på ett fördelaktigt sätt inkludera djur på särskilda boenden (Thylefors, 2016). Samtliga enhetschefer tar upp frågan om allergier där det finns olika syn på det, resultatet visar på att det finns möjliga alternativ för att kunna använda djur och tillmötesgå eventuella allergier. Det framgår att enhetscheferna behöver ha en systemisk konstruktionistisk förståelse i sitt ledarskap. Förståelsen bidrar till att enhetscheferna vet att de behöver förklara kontexten för sin personal så att de tillsammans kan skapa en gemensam syn på användandet av djur (Hornstrup et al., 2012). Användandet av varaktigt vistande djur innebär en extra arbetsuppgift för personalen men djurets positiva

inverkan på personalens- och boendes situation tycks väga tyngre. Djuret påverkar boende positivt då de boende uppskattar att interagera med djuret och blir gladare och lugnare av att få interagera med ett djur. Personalens arbetssituation påverkas positivt då de boende är glada och lugna. Systemisk konstruktioism förklarar att användandet av djur genererar en cirkulär process där det finns samband mellan boendes välbefinnande och personalens arbetsbelastning. Djur kan även användas av personalen för att lättare motivera de boende till att göra saker som de är motsträviga till att göra. Det är tydligt att de boende uppskattar att fortsatt få möjlighet till att interagera med djur. Varaktigt vistande djur ses generera mest positiv inverkan då de boende konstant erbjuds möjlighet till att interagera med djuret och en känsla av ensamhet hos de boende kan minimeras. Besök av djur är också fördelaktig för de boende men ses inte lika fördelaktigt som ett djur som varaktigt vistas på boendet. Robotversioner går inte jämföra med levande djur men kan användas i kombination med levande djur.

6. Diskussion

I avsnittet diskuteras resultatet samt metodvalet, jag för även fram förslag till vidare forskning.

6.1 Resultatdiskussion

Användandet av djur ses som ett välfungerande arbetssätt som enhetschefer skulle kunna tillämpa i större utsträckning i vården av äldre på särskilda boenden. Fördelen med djur är att de genererar en cirkulär process där djuret påverkar både boendes- och personalens situation. I enlighet med Dookie (2013) borde användandet av djur ses som ett komplimenterande arbetssätt till personalens arbete med de boende. Djuren kan avlasta personalen i deras arbete genom att finnas för de boende att interagera med när personalen behöver fokusera på andra arbetsuppgifter.

I resultatet lyfts det att bo på ett särskilt boende kan bli enformigt, Moyle et al. (2016) skriver att boende på särskilt boende befinner sig i högre risk för ökad ensamhet och isolering. Av resultatet framgår det att djur kan minska känslan av ensamhet, vilket även Thodberg et al.

(2016) håller med om, djur kan även liva upp stämningen på särskilda boenden. Därför känns det konstigt att användandet av djur inte är ännu vanligare förekommande. Kostnaden och ansträngningen som användandet av djur för med sig anses låg i jämförelse med vad djur kan bidra till i arbetet med de boende.

Det kanske inte passar alla särskilda boende för äldre att ha djur varaktigt på boendet men resultatet visar ändå på att det är positivt för de boende och att det kan påverka personalens situation positivt. Jag tycker att det borde finnas fler särskilda boenden som använder djur likt Ringvägens särskilda boende, där djur inkluderas i arbetet med vården av de boende. Kommuner runt om i Sverige borde se över användandet av djur på särskilda boenden för äldre och inkludera djur mer. Jag föreslår att kommunerna borde ha fler boenden som Ringvägens särskilda boende och några få boenden som inte har djur. Några få boenden utan djur är nödvändigt för att kunna erbjuda valmöjlighet till att få interagera med djur. Enhetschefer tillsammans med personal behöver komma fram till hur de kan arbeta med djur. Vill verksamheten inte ta in ett djur som kan vistas varaktigt bör ett djur åtminstone kontinuerligt besöka det särskilda boendet.

Diskussionen om allergier ses som överdriven, det har framgått att det oftast handlar om allergier hos personal och inte hos de boende. Det finns lösningar till att kunna använda djur även om det förekommer allergier hos personalen. Djuret kan begränsas till en viss avdelning där endast personal utan allergier arbetar. Allergier är inte heller ett problem när det kommer till besök av en vårdhund/terapihund då besöket är under en begränsad tid och kan begränsas till ett specifikt rum där de som är allergiska inte behöver vistas.

6.2 Metoddiskussion

En kvalitativ forskningsansats valdes till denna studie då den ansågs bäst lämpad till att uppfylla syftet med studien och svara på frågeställningarna. Semistrukturerade intervjuer valdes som datainsamlingsmetod och enhetschefer, på särskilda boenden för äldre, intervjuades. En intervjuguide användes under intervjusituationen för att säkerställa att önskvärda frågeställningar ställdes. Jag var väl medveten av min egen förförståelse om ämnet och försökte att inte påverka enhetscheferna med mina egna åsikter. Intervjuerna resulterade i bra empiri material som genererade ett gott resultat som gick att analysera med valda teorier.

Syftet är uppfyllt och frågeställningarna besvaras under resultatet vilket gör att metodvalet har varit tillfredsställande.

Urvalet begränsades till enhetschefer som har eller har haft erfarenhet av djur på särskilda boenden. Det utesluter enhetschefer som kan ha väl motiverade åsikter om djur men själv inte har erfarenheter. Enhetschefer utan erfarenheter kan också ha viktiga aspekter att lyfta inom ämnet. Syftet med studien var att studera enhetscheferns upplevelser och tankar kring djur på särskilda boenden, om enhetscheferna inte skulle ha eller haft erfarenhet av att ha djur på boendet skulle det bli svårt att berätta om upplevelser, därav tillfrågades inte alla enhetschefer. Enhetschefer på privata boenden tillfrågades inte heller då det kunde medföra att en jämförelse mellan privata- och kommun styrda boenden skulle behöva göras vilket jag ansåg att det inte fanns tid till.

6.3 Vidare forskning

Det behövs mer forskning om hur djur påverkar verksamheten på särskilda boenden för äldre. Den forskningen som finns inom området handlar om hur djuren påverkar de boende på särskilda boenden men det finns bristfällig forskning på hur det påverkar personalen och arbetssituationen. Den här nya infallsvinkeln behöver studeras vidare, både utifrån enhetscheferns perspektiv men också ur personalens perspektiv.

Socialstyrelsen utlåtande om att det inte finns tillräckligt med forskningsunderlag som stärker att djur har positiv inverkan på boende på särskilda boende för äldre behövs ses över. Det finns en hel del forskning som stärker den positiva inverkan som djuren har på de boende. Samtliga intervjuade till denna studie ser att djur har en positiv inverkan på de boende, vilket även har en positiv inverkan på arbetssituationen på särskilda boenden för äldre. Utifrån denna studie går det att anta att det finns fler motiveringar än endast för de boende att använda djur på särskilda boenden. Därför behöver socialstyrelsen se över sin bedömning och även arbeta fram nytt material kring användandet av djur.

7. Avslutning

Jag anser att det finns tillräcklig forskning som stärker att djur har positiv inverkan på boende på särskilt boende. Det går självklart att diskutera och fortsätta studera på vilket sätt djur har positiv inverkan men *att* djur har det anser jag är klarlagt. Resultatet i denna studie visar att djur överlag har en positiv inverkan på verksamheten både för de boende och för personalen. Det handlar till stor del om enhetschefernas ledarskap för att få användandet av djur att bli väl fungerande. Det finns flera olika tillvägagångssätt att välja mellan för att inkludera djur. Som tidigare nämnt är merarbetet som uppstår litet i jämförelse med vad djur kan bidra till verksamheten. Enhetschefer tillsammans med personal behöver komma fram till hur djur kan användas på deras arbetsplats. Passar det inte med att ha varaktigt boende djur så kan vårdhundar/terapihundar bjudas in till mer kontinuerliga besök. Slutsatsen av denna studie är att djur har en positiv inverkan på hela verksamheten om rätt ledarskap tillämpas. Enhetschefer på särskilda boenden borde lägga mer tid på att använda djur för att förbättra boende- och arbetssituationen, antingen genom att varaktigt ha djur på boendena eller åtminstone mer kontinuerligt använda sig av djur.

Referenser

- Backman, A., Ahnlund, P., Sjögren, K., Lövheim, H., McGilton, K. S., & Edvardsson, D. (2019). Embodying person-centred being and doing: Leading towards person-centred care in nursing homes as narrated by managers. *Journal of Clinical Nursing, 29*(1-2), 172-183. doi:http://dx.doi.org/10.1111/jocn.15075
- Backman, A., Sjögren, K., Lindkvist, M., Lövheim, H., & Edvardsson, D. (2017). Characteristics of highly rated leadership in nursing homes using item response theory. *Journal of Advanced Nursing, 73*(12), 2903-2913. doi:10.1111/jan.13353
- Backman, A., Sjögren, K., Lövheim, H., & Edvardsson, D. (2018). Job strain in nursing homes—Exploring the impact of leadership. *Journal of Clinical Nursing, 27*(7-8), 1552-1560. doi:10.1111/jocn.14180
- Beck, I., Törnquist, A., Broström, L. & Edberg, A-K. (2012). Having to focus on doing rather than being - Nurse assistants' experience of palliative care in municipal residential care settings. *International Journal of Nursing Studies, 49*(4), 455-464. doi:10.1016/j.ijnurstu. 2011.10.016
- Bryman, A. (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder* (3. uppl.). Malmö: Liber AB.
- Creswell, J. W., & Creswell, J. D. (2018). *Research Design: Qualitative, Quantitative, and Mixed Methods Approaches* (5. Ed.). Thousand Oaks: SAGE Publications, Inc.
- Dookie, A. L. (2013). Perspectives of animal assisted activities on empowerment, self-esteem and communication with caregivers on elders in retirement homes. *Activities, Adaptation & Aging, 37*(3), 189-212. doi:10.1080/01924788.2013.816831
- Friedmann, E., Galik, E., Thomas, S. A., Hall, P. S., Chung, S. Y., & McCune, S. (2015). Evaluation of a pet-assisted living intervention for improving functional status in assisted living residents with mild to moderate cognitive impairment: A pilot study. *American Journal of Alzheimer's Disease and Other Dementias, 30*(3), 276-289. doi:10.1177/1533317514545477
- Harnett, T., Jönson, H., & Wästerfors, D. (2012). *Makt och vanmakt på äldreboenden*. Lund: Studentlitteratur.
- Hornstrup, C., Loehr-Petersen, J., Gjengedal Madsen, J., Johansen, T., & Vinther Jensen, A. (2012). *Systemiskt ledarskap och organisationsarbete*. Lund: Studentlitteratur AB.
- Johansson, A., & Öberg, P. (2015). Biografi- och livsberättelseforskning. I A. Meeuwisse., H. Swärd., R. M. Eliasson-Lappalainen., & K. Jacobsson (Red.), *Forskningsmetodik för socialvetare* (s. 73-88). Stockholm: Natur & Kultur.
- Jönson, H., & Harnett, T. (2015). *Socialt arbete med äldre*. Stockholm: Natur & Kultur.

- Koda, N., & Yanai, J. (2011). Dog-resident interactions in a Japanese retirement home. *Anthrozoös*, 24(2), 155-165. doi:10.2752/175303711X12998632257701
- Kramer, S. C., Friedmann, E., & Bernstein, P. L. (2009). Comparison of the effect of human interaction, animal-assisted therapy, and AIBO-assisted therapy on long-term care residents with dementia. *Anthrozoös*, 22(1), 43-57. doi:http://dx.doi.org/10.2752/175303708X390464
- Kvale, S., & Brinkmann, S. (2014). Den kvalitativa forskningsintervjun. Lund: Studentlitteratur
- Libin, A., & Cohen-Mansfield, J. (2004). Therapeutic robot for nursing home residents with dementia: Preliminary inquiry. *American Journal of Alzheimer's Disease and Other Dementias*, 19(2), 111-116. doi:10.1177/153331750401900209
- Lundgren, D., Ernsth-Bravell, M., & Kåreholt, I. (2016). Leadership and the psychosocial work environment in old age care. *International Journal of Older People Nursing*, 11(1), 44-54. doi: 10.1111/opn.12088
- Lundgren, L., & Sunesson, P.-A. (2019). *Nya sociallagarna : Med kommentarer i lydelsen den 1 januari 2019* (Trettioandra upplagan. ed.). Stockholm: Norstedts Juridik AB.
- Motion 2015/16:209. Värdet av sällskapsdjur i äldreomsorgen och kriminalvården. Hämtad från https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/motion/vardet-av-sallskapsdjur-i-aldreomsorgen_och_H302209?fbclid=IwAR0PE4C15x8gDfNyy9_wmy-qq9kk5z106hHWi69h6ZvTqrCT4zomi4rcGI
- Moyle, W., Jones, C., Sung, B., Bramble, M., O'Dwyer, S., Blumenstein, M., & Estivill-Castro, V. (2016). What effect does an animal robot called CuDDler have on the engagement and emotional response of older people with dementia? A pilot feasibility study. *International Journal of Social Robotics*, 8(1), 145-156. doi:10.1007/s12369-015-0326-7
- Olsen, C., Pedersen, I., Bergland, A., Enders-Slegers, M., Patil, G., & Ihlebæk, C. (2016). Effect of animal-assisted interventions on depression, agitation and quality of life in nursing home residents suffering from cognitive impairment or dementia: A cluster randomized controlled trial. *International Journal of Geriatric Psychiatry*, 31(12), 1312-1321. doi:10.1002/gps.4436
- Robinson, H., MacDonald, B., & Broadbent, E. (2014). The role of healthcare robots for older people at home: A review. *International Journal of Social Robotics*, 6(4), 575-591. doi:10.1007/s12369-014-0242-2
- Thodberg, K., Sørensen, L. U., Videbech, P. B., Poulsen, P. H., Houbak, B., Damgaard, V., . . . Christensen, J. W. (2016). Behavioral responses of nursing home residents to visits from a person with a dog, a robot seal or a toy cat. *Anthrozoös*, 29(1), 107-121. doi:10.1080/08927936.2015.1089011

- Thylefors, I. (2016). *Chef och ledarskap inom välfärdssektorn*. Stockholm: Natur & Kultur.
- Payne, M. (2015). *Modern teoribildning i socialt arbete* (3., svenska utg.. ed.). Stockholm: Natur & kultur.
- Schwendimann, R., Dhaini, S., Ausserhofer, D., Engberg, S., & Zuniga, F. (2016). Factors associated with high job satisfaction among care workers in Swiss nursing homes - a cross sectional survey study. *BMC Nursing*, 15(1),. doi:10.1186/s12912-016-0160-8
- SFS 1993:387. *Lag om stöd och service till vissa funktionshindrade*. Stockholm: Socialdepartementet.
- SFS 2001:453. *Socialtjänstlagen*. Stockholm: Socialdepartementet.
- Socialstyrelsen. (2016). *Din rätt till vård och omsorg – en vägvisare för äldre*. Hämtad 2019-12-16 från <https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/vagledning/2016-5-5.pdf>
- Socialstyrelsen. (2019). *Vårdhund för personer i särskilt boende*. Hämtad 2019-10-08 från <https://www.socialstyrelsen.se/utveckla-verksamhet/evidensbaserad-praktik/metodguiden/vardhund-for-personer-i-sarskilt-boende/>
- Sveriges kommuner och landsting. (2019). *Särskilt boende för äldre (SÄBO)*. Hämtad 2019-11-14 från <https://skl.se/integrationsocialomsorg/socialomsorg/aldre/sarskiltboendealdre.28193.html>
- Vetenskapsrådet (2017). *God forskningssed*. Vetenskapsrådet: Stockholm https://www.vr.se/download/18.2412c5311624176023d25b05/1529480532631/God-forskningssed_VR_2017.pdf
- Wenneberg, S. B. (2000). *Socialkonstruktivism – positioner, problem och perspektiv*. Malmö: Liber.
- Westlund, P. (2015). *Att vända en verksamhet: Från en patogen till en salutogen äldreomsorg* (1. uppl.. ed.). Stockholm: Gothia Fortbildning.

Bilaga 1

Hej,

Har ni, eller har ni haft, djur på det särskilda boendet du arbetar? I sådana fall vill jag väldigt gärna intervjua dig till min C-uppsats.

Jag heter Lina Fastesson och läser till socionom, jag går termin 6 och börjar nu skriva min C-uppsats. Jag vill med min C-uppsats ta reda på hur det fungerar att inkludera djur som en del av vården på särskilda boenden. Jag vill därför intervjua enhetschefer, på särskilda boenden, om deras upplevelser av att använda djur på boendet. Jag är intresserad av alla former av djur såväl levande som robot-versioner. Jag vill gärna intervjua dig som har eller har haft djur som varaktigt vistas på boendet eller dig som har eller har haft kontinuerliga besök av djur på boendet.

Du som intervjuperson kommer självklart att vara anonym i studien. All information som kan kopplas till dig som person kommer att förstöras efter transkribering. Den information du ger kommer endast användas av mig till denna C-uppsats.

Jag hoppas att du tycker detta låter lika intressant som jag tycker att det är och låter mig intervjua dig. Jag har en snäv tidsram att förhålla mig till för att färdigställa min C-uppsats och planerar därför för att genomföra intervjuerna vecka 48, alltså mellan den 25 november till den 28 november, det kan finnas möjlighet till någon tid under vecka 49 också. Om du vill delta vänligen återkom med datum och önskad tid för intervju. Vi kan komma överens om plats för intervjun sedan. Varje intervju beräknas ta 60 - 90 minuter.

Vänligen svara på om ni vill delta eller inte senast fredag den 22 november senast klockan 15.00. Jag ber om ursäkt för den snäva tidsramen, men den är en effekt av min egen tidstillgång. Jag hoppas du finner tid och intresse att delta i detta.

Med vänliga hälsningar,
Lina Fastesson

Bilaga 2

Bakgrund

Vad har du för utbildning/yrkeserfarenhet?

Varför har du valt att arbeta som enhetschef på särskilt boende? Varför ledarskap?

Vad har du för personlig erfarenhet/ åsikt om djur/husdjur?

Personliga tankar om åldrandet? - Äldres situation?

Ledarskap

Hur ser du på dig själv som chef/ledare?

Vad är din huvudsakliga arbetsuppgift?

Vad arbetar du mest med? - Personalens arbetssituation eller boendes trivsel/omsorg?

Hur tror du att dina medarbetare skulle beskriva dig som chef/ledare?

Hur tänker du kring djuren och personalen?

Hur upplever personalen att det är att ha djur på boendet?

Påverkar användandet av djur arbetssituationen för personalen?

Negativa eller positiva upplevelser?/ Underlättar eller belastar?

Diskuterades det med arbetsgruppen om att börja använda djur?

Hur kom djur på tal?

Vems idé? Vems beslut?

Hur arbetades det fram? Vilka var involverade?

Hur förhåller sig ledningen/styrningen sig till användandet av djur?

Uppmuntrande eller begränsande?

Djur

Hur arbetas det med djuren? Hur ser upplägget ut?

Vad använder ni för djur?

Har ni djur som är tillgänglig hela tiden eller som kommer på besök?

Hur upplever ni det fungerar?

Har ni haft besök av djur? Om ja - hur ofta?

Hur påverkar djuren de äldre?

Skiljer det sig mellan sjukdomar? Interaktionen/ upplevelsen?

Ser ni någon positiv inverkan på boende?

Ser ni någon negativ inverkan på boende?

Efterfrågar/söker boenden kontakt med djur?

Skillnader mellan levande och robotar?

Upplevelse från personal?

Upplevelse från boende?

Vad är positivt?

Vad är negativt?

Om ni har haft flera olika djur vilket har varit mest uppskattat?

Från personal?

Från boende?

Hur ser ni på att inkludera djur i vården?

Något problematiskt?

Möjligheter?

Finns det några riktlinjer inom kommunen om att använda djur som en del av vården av äldre?